КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш,- вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Серло» / «Свет»)

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДУЬЙЛА

№ 151 (4631). ШИНАРИН, 17 декабрь, 1968 шу. Мах 2 кап.

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахта

100 шу

Грозненски «Нефтехимавтоматика» цIе йолчу заводе нагахь болхбо вай коммунистически къахьегаман ударник А. Н. Николаев ца вевза. Хьанаре къахьегарах дIайоьзийтай цо шен цIе. Цхьаккха санхат доцуш хилац цо кийчъе продукци. ХIора сменагIа норманаш кхочуш а дьерхIачна 150 процент кхочуьйту цо. Слесарь нах. Николаев хIинз тIаьхьагIа шера чутах къахьегаш ва.

СУРТА ТIЕ: слесарь-разметчик А. Н. Николаев болх бан воьлла.

Д. Васильева сурт.

ХАННАХЬА КИЙЧЪЕ ТЕХНИКА

В. И. Ленин вай 100 шу дузачу денна дикачу толамашца накъабахара пачхахьалкхенга алат а кхыйола продукци а йохкара даькъера пятилетка заданеш хана хьалха кхочушъе деккар тIаьйпад Нохч - ГIалгIайчен латта леладераша. Уж юртарча къахьегамхоша белгалдиъ планаш кхочушъяр бокъонца дерхIача техниках кийса пайда эца карах тийша да.

Вай республикерча дукхача боахамий механизаторашна дика хаетаду хьалхашка латта дехкараш а уж кхочушдан керттерча даьккъе шоаех вийше хилар а. Цудухьа шоаш КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш Iомаеш болча ханна а доаш делар цар юртбоахама техника бIаьстан балхашта ханнахьа кийчъе а цунах кийса пайда эца а. Дика лел, масала, техника тоаяра балхаш Наурски района «Терский» совхоза ремонтни мастерскешка. ДIаьхача гурахьи укх Iайи 46 трактора ремонт е еаш болча цу совхоза механизаторашна доаш денная 25 декабрь тIаккхачалехьа 22 трактор тоаль шастто. Шоай доаш толамца кхоачашду ремонтникаша. Iурра дена боад къовлабаллалца сацац дехашка машиний таташ, етта жIоккаш. ТIехьарé тракторашна тоаль йоалаш латт.

Дика латт бIаьсташ балхашта техника кийчъяра гIулакх Грозненски района «Атагинский» совхозе а. Шераьа асфальтированни площадка тIа параде оттайича санна кIал хIамаш а ехке латт совхоза хьалхарча ремонтни бригада тоаль машинаш. Керда шу хьахилале 80 процент техника тоаль дикха даьрхIаш ба бригада членаш. Дика ду цу бригаде ремонтни балхаш, тоаль дуккагIйола тракторашна лаккхача оценкéх чакхъюол.

Юртбоахама техникана гурахьи Iайи еш йола ремонт йолаелча дена кхоалагIа бутт чакхбоалаш латт. Из болх е еззача тайпара кийчо яь ханнахьа дIаболабьеча а дерттIа теркам тIабехийта чакхбоаккхача а моттигашка массанахьа дика латт гIулакхаш. Дукха боахамаш да хIанзалехьа IV квартала план хьогге а тIехкхоачаш а яь хIанз хьатIадоагIача шера хьалхарча квартала чотах болх беш.

Цхьабакъда массанахьа а дац гIулакхаш иштта. Дуккхача боахамашка кхыметтел районашка хIанзза мара дIадолалуш латташ ремонтни балхаш. Эсала вIаштIехь даьхад уж, масала, Ачхой - Марта района боахамашка. Укх шера IV квартале ремонт е еаш хиннача 59 тракторах укх бетта иттлагIча дийнахьа тоаль яьппараш ахаш мара яц. Iалаьмете хилача хьалашка ду ремонтни балхаш цу районерча «Лермонтовский» совхоза механизаторашта. Болх буча моттиге шийла йолаш польтош тIа а ювхаш бу болх цхьабараша. Цу районе ремонтни болх дIахо а ишта леле, геттара тIехьадоаккхаргда ачхоймартанхой техника тоаяра гIулакх.

Торонашка хьежача эсала лел ремонтни балхаш Наьсарен, Надтеречни, Шаьла, цхьайолча кхыча районий боахамашка. ХIанта дезза балхаш хIана а дукха ма дий!

1968 шу чакхдоалаш латт. Долче, юхагIерт бIаьсти а. Дуккхьа массанахьа а сихде деза техникана ремонт яра гIулакх. Берригa низ тIабахийта безь февраль бутт хьахулаш тракторашна парна тIехьаюкза инвентари тоаль ниддара.

Юртбоахама техникан ремонт яра гIулакхь йоккха опыт я Нохч - ГIалгIайчен механизаторий, цунах бокъонца пайда эца беза массанахьа а. Мастерскешкарча оборудованега пуш низ мелб болх байта беза, ремонт яра хьалха латта технологи балха юкъеяхьа еза, тоаде деза ремонтникаш вIашча запасной оттхалашца Iалашбара гIулакх, е йиш йолча оттхалашта реставраци елга вIаштIехьдаккха деза. Машинаш юхаметтаоттаяра балхаш эггара говзагIболча механизаторашта тIалехха деза, аьхка ансарле йолаш къахьегара мел йола хьелаш царна Iалаш а деш. Уйла е еза техника тоеш боахкача наьха балха дикагIа безам тIабахийтара де дезарий, шерагIа пайда эца беза моральни а материальни а стимулах.

Техникана ремонт йича доалаш хан боахамий кулгалхой, специалистий, берригача механизаторий гIулакх. Из санна доархIаме да техниках кийса пайда эцар а. Ала дезаш да, республика дуккхача районашка из гIулакх во латташ хилар. Укх шера цхьадолча боахамашка 15 гоара низ болча трактора доархIаш дахь балхаш соахха даьрел а кIезигагIа да. Цун бахьан да цу боахамий кулгалхойи специалистами машинашка цар низага хьежжа болх байтара гIулакхa бокъонна сарцагIа ца бовлар. Геттара кIезига ба трактора дийнахь бу болх Наьсарен, Шаьла районий цхьацадолча боахамашка. Дукха тракторашна балха хана ехе латт, трактористаш цу тоъарах болх цхьан сменагIа мара бац.

Кхоачамболлаш трактораш я вай республика боахамашка. ХIанз керттера дар царех кийса пайда эцар, машинне - тракторий парка выработка лаккхъяр. Цу гIулакха сарцагIболла беза берригa механизатораш, боахамий кулгалхой, специалисташ. Техникана еш йола ремонт дика е еза, дика вIаштIехьдаккха деза болх беча хана машинашта еша технически гIулакхаш долга а. ХIанзза а уйла е еза кадраш кийчъяра, цар квалификаци лаккхъяра гIулакха, вIаштIехьдаккха деза машинашна болх мишта бу хьожаш тIехьожаш доаттабелга.

Ремонтни балхаш ханнахьа а дика а чакхдахара боккхача доархIаме да техника тоеш боахкача механизаторашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяр. Дерригa боахамаш, отделенеш, бригадаш юкъеоза еза техника бIаьстан балхашта кийчъяраш 1969 шера лаьха овсарле йолаш цунга болх байтараш хьаржача яхье. Цхьаккха механизатор, ремонтни болхло хила йиш яц цу яхьа юкъе воацаш. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей сийдзен декхар да из яхь вIаштIехьъяккхар, цунна керте латтар.

ЭНЕРГЕТИКИЙ ДЕННА

накъабоагIаш керда толамаш даьхад Грозэнерго управлене районий предприятей коллективаша. Электроэнерги яккхара шера план 10 декабре кхоачаш а дь, Грозэнерго эггара хьалха декабрь бетта дийнахьи бусе йоаккха электроэнерги 10 миллион киловатт сахьатага дIакхоачаяьй цар.

1968 шера 11 бетта планал совгIа вай лоалахошта Дагестана, ШIлабаседа-ХIирийчен, Ставропольски крайа цар дIаелла электроэнерги 140 миллион киловатт сахьат я.

С. УВАРОВ.

ТОЛАМАШ ДИКА ДА

Чакхъаьнний гуйре. ДIалхай цунца гуйран халонаш а. Экономисташа боахама хинна пайда доархIа за а хIанз яр—дукха за йоагаш пятилетка кхоалагIа шу чакхдала.

ДуккагIа доль кхашкара балхаш даь баьннаб Ачхой-Мартана района «Новосельский» совхоза къахьегамхой а. Эшаш дола гIулакх даьд укхаза сенний бешамашта. 249 гектар хулача майда тIара 1134 тонн Iажаш, кхораш, хьачаш бехдаб совхозе пачхахьалкхенга. Из дукха хIама да эшаш шу план я.

Во хиннадац пятилетка кхоалагIа шу совхоза ялат кхедераштa а. Цланал совгIа 100 тонн ялат дIаделлад цар Даьхенна.

Боахама къахьегамхоша уж толамаш дахара бахьанех цаI наха шоай болх дика, говзалца белга да. Къаьстта дика болх бу укхаза Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета депутат волча Алхастов Даудин Чапхалов Хьасанех кулгалдеча бригадашка. Планал совгIа массехк центнер сом баьккхаб цу коллективаша.

Района боахамашта юкъе эггара хьалхагIа гурахь дуз ялат дIадийна баьннаб укх совхоз къахьегамхой. КIоарга аьхача лаьтта дIадийнад цар ялат. Доаццача хана аьхай яьй а.

Боахама ловкъарле еш да укхаза фермаш ца хилар. Цудухьа органически удобренешка даха дог дац механизаторий. Дале а органически удобренешца кийчдаьча лаьттал совгIа хилац цар кха, хIана аьча лаьтта структурага хьожжа кхачам болаш минеральни удобренеш ехк цар.

Пятилетка диълагIча шера кхы а дикагIа толамаш даха лерI боахама къахьегамхоша. Темалу, хIанз йолча темпашца болх дIахьей, цар дагалаттар кхоачашхургахилийрах.

Ю. КРЕЧЕТ.

ТХЬАМКА ХЬУВКЪАДАЬД

Тхьайка боахама чоагIа пайдане культура хилар кхета а деш из дIадуз плантацеш шерагара шерага шеръа Советски района Кирова цIерагIча колхоза тхьамка леладераша.

Укх шера тхьаь гектара тIа тхьамка дIадийнадар цар. Массехк шера из юртбоахама культура кхевча колхозхоша дикка опыт Iоаяьй. ХIара гектара хьувкъам лаккхбара, агротехника дIаеха бокъонаш йоагIача тайпара кхоачашъяра шоай берригa теркам тIабахийтаб тхьамка леладераша.

Продукци алсамъяккхара чоагIа доархIаме я хьалхе аьха яьб. Цудухьа гурахьа яьб ахьа кийчду тхьамка дIадувргдола лаьтта. Органически удобренеш доархIаш дикка кхевтабу тхьамка леладераша. ДIаьхача Iаьна яьба аьхача хьалха дIаувцар даьрхIа вIашкатеха лаьтта доьга кхо, хIара гектара тIаьха итт тонн кхоачийташ. ВIаьсти хьайоаллаше лаьттанца кхо дIаувргдолаш тIехига лах. ТIаккха дисковани йийа, тхьамка рассадаш дIайоIале маккхаш тоихадеш культивации ю.

Иштта тоадаьча лаьтта дIаегIача рассада дика хьувкъам лу. Укх шера дика хьийкъад колхоза тхьамка. Лаьтта леладара культура ахкъарга хьежжа лакхлу тхьамка хьувкъам. Цхьанах хIара гектара тIара итт центнер яккха езача 12—13 центнер хьаьхкай тхьамка леладераша.

Тхьамка леладара говзал дика караерзаьй звеньевойша Дубаева Улмалус, Магомалова Бануна кулгалдеча звеньеша. Шоех хIаране леладена ах гектара тIара Абдулаева Хадипата, Алхастова Маржана бархIи алхи центнер яьккхай.

Кхоалленашкен тхоа тIаш деха даь цхьайтта тонн дIаеннай мехкараша. Юхедиса тхьамка доккъадеш тIюкаш еш ба уж хIанз.

Тхьамка дIаденна дахьча а шоай болх чакх ца баьлний лерI тхьамка леладераша.

Керда рассада кхее еза цар. Из дIайогIа еза ха гарна яц. Цхьолагiа январь тIаккхоачаш кийча хила еза парникаш. Тоалйта езаш я парникаш дIакъуьвла этиленови пленка тIаза рамаш. Хьалха кIала хинна груйт цIеньяк дIайоаккхаш хIенз керда дила деза хIо парникаш тIа дIатIеувзош ба мехкарий.

— Цхьадолча даькъе рассада дика хиларах тийша ба гектара хьувкъам. — йоах Гириева Кхомхас.— ХIаьта из тха боахама а тхона а чоагIа пайдане да.

Из да а да иштта. Укх шера хьалхе даьча доархIамех кходаттъе итт эзар сом совгIа доход хургья боахама. Тхьамка леладерий къахьегамма безам сейбуьл хIара шера. Укх шера кхы а лаккхагIа да тхьамка леладерий хлапеш. ХIаране ахапи юкъера лаьрхIача 120—130 сом да.

—Тха боахаме къаьстта тхьамка леладе дика хьадаш хиларах хьатIадоагIача шера кхы а дуккхагIа из культура дIае лерI оаха. — йоах колхоза председателя А. Мамбулатова.

ХIанз хьатIадоагIача шера хьувкъама йоккхо а еш сихбенна укх шерарча хьувкъама тхьамка дIалуш ба колхоза тхьамка леладераш.

Я. НОСУМОВ.

ОДЕССКИ ОБЛАСТЬ Хий дехкачен ца дехкачен лаьттаншка дIаде «одесская-51» яха гурхьа дуьча кIи керда сорт хьадаьд. Ерригсоюзни селекционно - генетически институте Пачхахьалкхен преме лауреата ВАСХНИЛ-а академика Д. А. Долгушина. Пачхахьалкхен сортоучасткашка колхозан производстве кхаьшера баьча тохкамо хьахьекхад, «одесская-51» яха керда сорт хьувкъама лакхалга. Iан шелал ларкъама лакхалга, Iо ца дуьжаш чIоагIа латташ хилара диллача хIанз областе тохкам беш мел долчул тIехдаьнна хилар. Шей хаппахьа дIа ца дер воккхарна санна Iатхьан цунна. из кхыметтел районированни сортел а 3—4 ди хьалхагIа кхач.

СУРТА ТIА: ВАСХНИЛ-а академик Пачхахьалкхен преме лауреат Донат Александрович Долгушин.

И. Павленко сурт.

ТАСС фотохроника.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Цке шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхье венначa «Октябрьнефть» НПУ промыслашта юкъе укх шера хьалха латт телемеханизированни промысла коллектив. Цхьа бутт дIабодаш цо бетта план тIехкхоачаш ца еш. Мехкдаьтта даккхара шера план ханал хьалха, 13-ча декабре, кхоачашъяьй промысла мехкдаьтта доахараша. Дикка тIехкхоачашъяьй цар къахьегама овсарле лаккхъяра план, хIаьта хьадоаккхача мехкдаьттага дIабода мах лохбарах кходаьд эзараш сомаш.

Иштта лакха къахьегама толамаш даха вIаштIехьдаьннад цар ерригача шоай горонех биза пайда ийбарах. Кр шу доладелча деза производствана юкъейихьай бIаь совгIа геологотехнически мероприятеш, цар торо хилийтай планал совгIа кхо эзар гарга тонн «Iаьржа дошув» даккха. Къаьстта дика къахьегаш ба цига мастераш нн. Ананьев, Дроздов, операторaш нн. Гуляев, Добровольский, Куприянов, Петров, кхыбараш.

Г. ЛУНЬЯНОВ.

Дезача денна хетаяь

Укх денош КПСС Сунженски районе партийни боахама актива собрани хилар. В. И. Ленин вай 100 шу дизара сийна лакха социалистически декхараш тIаецаш яр района промышленни предприятеш организацеш.

«В. И. Ленин вай 100 шу кузача денна сийленца кийчо яь накъадахара района партийни организацена хьалхашка латтача декхарех» яха доклад йир КПСС райкома секретаря Б. О. Гайсанова.

Пул тIехьагIа хиннача пренеех къамьлаш хир «Сунжанефть» НГДУ № 1 йолча Карабулакски кIоарга бурув деттача конторa заведующе декхараш кхоачаш дешолча Я. И. Семика, Газобензинове завода парткома секретаря А. К. Губаповас, леспромхоза керттерча инженера М. Ф. Воеводова, «Ассиновский» консервни завода парткома секретаря Т. Ф. Дудниковас, Ремонтно-гIишлоюъеча участка начальника Б. Н. Нальгиева, Слепцовская яхача машиналькъа станце начальника С. З. Наурбиева, Орджоникидзевская станицерча Консервни заводa парткома секретаря Н. В. Чернышевас.

Дийцача дешах резолюци тIаийцар партийни актива собрание.

С. БЕРДОВ.

РЕЙД

КХОАЛАГIА МОТТИГ

Хьайбай продукташ кхера а уж пачхахьалкхенга йоккхара а кхоалагIа моттиг яьккхай Шаьла районе «Шалинский» совхоза шоллагIча отделене шурий-товарни ферма шоай боахаме. ХIаьта совхозе кхоъ мара ферма-м яц.

Фермана гаьнне долаш хьекезар тхоне кийшка чудоахкача доакхана хьекха мехьерч. ХIанз-хIанз шоай кандоахка сермасташ а тийде арахьадаргда-кх ераш, аьнна хетаора. Маалигова ЯрагIега хетт, оаха:

—Ай доакъар дац оаш хьайбашта, долкъел тIехьагIа шоллагIа сакъат ма доладеннадий? Сатийнна цо деннача жопах ха йиш яр цу гIулакхага заведующи вахниллга.

— Доакъар дац фермана юха, гаьннара из хьада яха трактор хьакхачанза я.

— ХIанз мархий бутт ма бий вайна, хIаьта доахенга а марха кхабийтачь фу дер-теш яхаш де тхо-м, — бел доакъар хьекхачарга хьежаргa бегIа доаркаш.

Кораш кизгаш тоханза дар, хийцца чубоагIар кхийча мул. Довхан шелалах герг е денна латт. Церна кIалера кIийле гIорагьер. Со шийга де венна хеттар кхетадича сенна шек воаццаш аьлар отделене парткома секретара Усумов Хьусена:

— Укх чу доахан оттадерг ма дий аьнна шегаш дацар тхо укх шера, цудухьа ремонт ца еш дисад ер.

— Со белха вене дукха ха яц,— дIабоах шийна тIера бехк Маалигов ЯрагIа а.

Ферма зоотехника Сардаева Хьасана дувц тхона:

— 295 етт ба тха ферме, хIаьта царех бетташ 160 мара бац. Пачхахьалкхенга шера планах йоккха еза шура дийса бIаь тонн я, цхьайбенада шIаьтта бетта оаха ехкар 426 тонн мара яц. Ледаро да тха гIулакхаш шура яиккарга диллача а. Планах цхьан Iеттагара экка йоагIар 1800 килограммий, тIаийцача социалистически деккарех лаьрхIар 2000 килограмми йолча, цхьайтта бетта 1600 килограмм мара яьккхац кIара Iетта-гара шура.

Фу да гIулакх цу тайппара зо хилара бахьан? Отделене 350 гектар хьакккъаш хиннай дIайийна, царех ши бIаь гектар силосa лаьрхIа а йолаш. Дале а хIанз грамм а силос яц ферме. ХьеккIаш дукхагIъяраш доахан тIа а лекхаш йоаьй, кIаьта 490 тонн кхоалагIча отделене дIа а йиьай. Цхьан дашаца аьлча хьайбашта эггара хилекза дергдоаца доакъар доаш бисаб ферма. Цул совгIа 225 гектара тIа дIайийна хинна гидуаргаца эль хьакиIаш а доаккига йоайтай. ТIаккха дикьлгане йий шура алсамъяллар.

Негахьа сенна ноябрь бетта фермерча дерригa доахангарa дийнахьи буси йоаккхаш хинна шура юкъера лаьрхIача бархI бIаь килограмм хиннера, хIана цу бIаь совгIа килограмм эшаеннад. Хьаьнаргда вай доаркайн скотникий миштa йоаьаш ю.

— ТIаьхьа спецоаха яц чоагIа ца деча кулгах тоаха шоа хьакха йоалекх дац ферма, — йоах Амирсултанова Айзани. Укх шелалагIа сарралца дагIа дева укхаза, хIаьта дIайха цIа дац. Изам лоергдар оаха хала болх а бахь даькхa авча мукъагIа тхона ций кеннекха хьалора. КхоалагIа бутт ба тхона алапи хьа ца лу.

БIАРГАДАЙНАЧА гIулакхаша цец а даьха, цхьоалагIча отделене дехар тхо. Шеко яц, гIулакх дикагIа дар укхаза. Бекъда укх тIехьарча хана доахангара йоаккхе шура кIезигъенней. Масала, октябрь бетта хIара денна ферма доахангара юкъера лоарахIена 840 килограмм совгIа яьккхай шура, хIаьта укх бетта йоаккхар ши бIаь килограмм кIезигIа я. ДикагIа латт ферма хьайбашта доакъар толара гIулакх а. ХIара Iатте кхо килограмм йол, 30 килограмм силос, цхьацца килограмм концентраташ, 30 килограмм жом лу. Из бахьан доаца, укх тIеххьарча хана ферма доахангара йоаккхе шура денна лакхлуш латт. Иштта, иссалгIча декабре — 621 килограмм, 10-ча декабре — 640 килограмм, 11-ча декабре — 670 килограмм шура яьккхай ферма. Бекъда цох кхоачам бац. Цхьаццаболча доаркашна даькча толамашка хьежача цу доахангара йоаккхе шура дукха дукхагIа хила йиш йолга хов.

Планах пачхахьалкхенга 430 тонн шура йоккха деккарийла ба кхоалагIча ферма хьайбаш лелдераш, цхьабенъда цхьайтталагIа декабрь тIаккхоачаш ехкар 366 тонн гаргга мара яц. Шера план кхоачаш ца е мегаш да этта кьай, кIена аьлча шера план кхоачашъяра хIара денна 850 килограмм шура яккха еза, хIаьта хIанз укхазе дийнахьи буси йоаккхар ерригe 600—650 килограмм мара яц.

— Цу гIулакха керттера бахьан да, — йоах отделене управляюще Вианоев Вахас, — дуккхагIа доле доаккам даьне дезденна хилар.

Тхона хетачох шура кIезигъялара бахьанаш кхы а да. Цкьа-дале, 3369 тонн мара силос Iалашъяьяц ферме, планах йоагIар 5100 тонн йолча. Из силос ферме шийи доаьаш Iенгара дехкал яц. ХIаьта цу ферма-м дукха ха йоаццаш доаладеь совхозе цIеча фуй дола 770 шинар ма дий. Мичера даьаргда уж кхаба доаккъар. Цу хеттара жоп дале магензар управляющена.

Геттара воча хьала тIа да кийшка чудоакка доахан. Рацион юкъецa езаш а яц. Иштта тхо ферме кхаьчача кхойтталагIча декабре делкъел тIехьагIа ши сахьат даьннача хана Iурра лу доакъар далaнза латт доахан, яхаш латтъаш бар доаркаш.

ДикагIа дац укхаза доаркей йоакхо яра гIулакх а.

— СелаIара хьелаш вIехпа а дац тха, — йоах доаркаша. — Балхах мукъа долча хана чудахе дIоахдала моттиг яц, кхыметтел флягаш йила хий оакаш дIовмадц оаха.

— Из а кIама дацар, — йоах Алмаганова Зарема, — ши бутт ба тхона аьча ца лу. Хьа мел ду балхаш кулгашца ду. Кхыметтел кхо дIакхуьйсе имиъ а лоадема хIама да ца деззаш тоабеш.

ХIаьта а, дика толамаш даьха доаркаш ба ферме. ХIанзале ши лаладена доаккъ хIаранегара 2105 килограмм шура яьккхай Альбакова Тамарас, Кантаева Рукьмана — 2021 килограмм.

Дувцалга йоаццаш эргаш да «Южный» совхоза шурий-товарни ферма гIулакх. Ер кхоалагIа шу да цу ферма хIара шера 10 бIаь тума гаргга пайда бу. Укх шера е дика да гIулакхаш Доаккъар шортта да. ХIаьта рационе я — 5 килограмм йол, 25 килограмм силос, 30 килограмм жом, хIара литр шурийна поархIаш 200 грамм концентраташ. Цудухьа хIанзале кхоачашъяьй укхаза пачхахьалкхенга шура йоххара план. Даьхенга 300 тонн шура дIакхачай планах йоагIачул—10 тонн дукхагIа. Иштта дика латт укхаза хIара Iеттагара шура яккхар гIулакх а. ХIанзале 1940 килограмм яьккхай хIара Iеттагара, деккараш 40 килограмм тIехкхоачашдаьд. Геттара дика толамаш даьхад Хакимова Тамарас, Мусалипова Кайпас. Цар шиъ эзар килограммал совгIа шура яьккхай шоаш гIулакх деча хIора Iеттагара.

Дика лел ферма племенной болх. Сементальски фуй дола доахан доладаьд укхаза.

Реакхо ю ферма хьайбашта дика гIишлош хьаьлъяра а. Республика эггара хьалха еш латт укхаза 200 моттиг йола искусственни климат йола телятник. Цу чу хургья 40 моттиг йола родильни отделени а. Ала деза телятника чу деш дола дерригa балхаш механизированни хургдолга а. Из помещени эксплуатаце дIахьа лерI кердa шу тIаьхоачеш.

Цхьан дешаца аьлча, «Шалинский» совхоза кхоалагIа шоллагIа моттигаш хьаьча фермай хьайбаш леладерашта хьоийам эцилга я «Южный» совхоза шурий-товарни ферме.

«СЕРДАЛО» газета рейдови бригада: районни газета редакце болхло Г. ИСАЕВ, районна комсомоле орготдела заведующи А. ЗАИРХАНОВ, тэв специер М.-Р. ПЛИЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ НАХА ДӀАЙОВЗИЙТ

Наурски района къахьегамхоша чӀогӀа ревза хилла [illegible] боахам сихха дегӀабоалабара йоккха програма, мехка экономика хӀоагӀьяреи дерригача советски халкъа тӀеро лакхъяреи коммунистически парте ели йода йоалхо къахьоьгаш [illegible] КПСС ЦК октябрьски Пленума йоалл.

КПСС XXIII-ча съезда, парте ЦК мартовски майски Пленумий решенеш кхоачаш а еш, шера боахаме пхьалода толамаш дахьад района къахьегамхоша; 1968 шера 7 ноябрь кхачалехьа тӀехкхоачашьяй пачхьалкхенга дуал, шура, фуаш, тха доххара шера план. Комсаш чӀоагӀа хьувкъаьй комсаш леладераша, планагӀа 68 эзар тонн а езача 81 эзар тонн чуеннай комсаш.

Пленума материалаш кедатеха эра ма аьхкинге я, цун решенеш кхаьшкарча, фермашкарча къахьегамхошта, комсаш леладераша, механизатораша дӀайовзийта болабелар района колхозашка, совхозашка, предприятешка.

Цу юкъагӀа 146 лекци йийшай, докладаш, политинформацеш, беседаш яьй.

Хьинар къаьстта чӀоагӀа айдена болх баьб жа лелалеча «Терский» совхоза лекторски группа (парткома секретарь нов. А. Т. Карнаухов); пхеа отделене, шурий-товарни фермашка, яхаш лелалеча тракторни бригадашка лекцеш йийшай совхоза директора нов. Г. М. Ржевско, керттерча агронома нов. А. Л. Прокопова, керттерча зоотехника нов. В. В. Куца, управляюща нов. А. О. Калоева, кхычар. Пленумах лаьца шоаш яьхолладаш йийша лекцеш цар айкха юкъао совхоза вахарца. Пятилетка кхоалагӀча шера болх дика баьб совхоза шурий-товарни фермий хьайбаш леладераш. Пхьайтта бетта пачхьалкхенга шура йеххара план 117 процент кхоачашъяьй. Къаьстта дика къахьег 2-ча отделенерча коммунист нов. Тураев Муцу бригадир волча МТФ. Цига хӀара бетта Ӏатагара 2710 килограмм шура яьккхай, соахка 2476 килограмм мара ма яьккхача. КПСС ЦК октябрьски Пленумах лаьца цу ферма хьайбаш леладераша хьалхашка доклад йир парткома секретара нов. А. Г. Карнаухова.

Отделенерча жа Ӏуй коллективашка, Алиев БугӀий бригаде доклад йир 5-ча отделене управляюще совхоза политинформатора коммуниста Исмаилов Узумхьажас. Цу бригада жа Ӏуша планагӀа 47 тонн мара яла ца езача 63 тонн битта хьоаcь бола тха дениад укх шера яьхенна.

Къаьстта чӀоагӀа хьинар айдена ба Ленина цӀерагӀча колхоза кхаш леладераци механизатораши. Района мел бахача алархоша хьайнай районе хьалха латтача цу колхозерча коммуниста Р. М. Русамова кулгалдеча 1-ча комплексни бригада балха опыт. Бригада єхйленца лелаю лаьтта леладера культура лакха йола коллектив яха цӀи. Цӏи хьувкъам вегара лаккагӀа кхебаьб цо.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна социалистически декхараш тӀайийцаб бригада коллективо, 1969—1970 шерий условеш а оттаь, цар тӀа дош деннад хӀара гектара тӀара [illegible] хьувкъам 1969 шера 28 центнерага дӀакхоачабе, 1970 шера — 28,5 центнерага, района ахархой [illegible] даьа дӀахоллат [illegible] даккхара, эртбоалама производстве мелиораци, химизаци, комплексни механизаци эра новкъостала дерригӀа интенсификаци эра [illegible] оттаь условеш хьалланара уж тӀаьхьехаш.

БригагӀа агронома коммуниста Л. Поллесная политинформаци йир КПСС ЦК октябрьски Пленума материалех лаьца. Дуккхача наха дакъа а лоацаш чакхъяьлар из беседа, дуккха дика предложенеш тийлар, трактористаши Копшиков Сергей Матвеевича, Саломатин Марк Фомича, Коротких Николай Ефимовича, кхычар шоай опыт йийцар, дӀахо йодача хана кхаьшкара хьувкъам лакхбара, тӀайийца социалистически декхараш кхоачашдара пханаш оттаьй.

Цу колхозе КПСС ЦК октябрьски Пленумах лаьца жа леладераштей доахан [illegible] хьалхашка лекцеш йийшай, политинформацеш яьй колхоза председателе нов. П. Д. Лопатина, керттерча эоре В. М. Жукова, парткома секретара нов. Ф. Ф. Катеровича, кхычар.

Комсий хьувкъам лакхбара пайда эцанза йисача резервах лийцар КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш йовзийташ къамаьл даьча В. И. Ленина цӀерагӀча совхоза директора Федор Александрович Гашина, отделеней управляющеша Астамиров Махьмадея Пахалко Виктор Васильевичас. Белггала, да а дар укказа дувца хӀамаш: лагахьа санна комсий хьувкъам чуэпара план еррига совхозо 107,4 процент кхоачашъяьяле а, комсаш лелаеча 7 бригада планаш кхоачашъяьяп. Иштта хьал да йоккхача, комсаш лелаеча «Патриций» совхозе а. 4 отделенех комсаш гульяра план кхоачашъяьяш цхьоалагӀчен йиьлагӀчен отделенеша мара, хӀаьта шоллагӀча отделене 98 процент кхоачашьяьй план, укказа планагӀа гулъе езачул 650 центнер кӀезигагӀа гӀулъяьй комсаш. 88,7 процент мара план кхоачаш ца [illegible] кхоалагӀча отделене тӀайнжай 2945 центнер комсаш.

«Наурский» совхоза политинформатораши — керттерча агронома нов. А. И. Пемзуровас, управляющеша Г. С. Марковеи И. Р. Шинкаревеи, агитатораша — еррига бригадай бригадирашa И. С. Дмитриенкос, В. П. Калистова, М. И. Логинова комсаш леладераш, механизатораш тӀахьехар хьатӀадоагӀача шера хьалха латтараша тӀехьаьхара дакха даргдоацар дара, комсашта Ӏукал дарел бешанаш кийчъярен болх дикагӀа вӀаштӀехьбаккхара.

Информацеши беседаши яьй «Россия» яхача комсаш лелаеча колхозе, «Победа» яхача, «Комсомольский», Калинина цӀерагӀча комсий совхозашка, кхыча организацешка. Района беррига къахьегамхой чулацаш Пленума решенешта еча пропаганда.

И. ПИТИРУБЛЕВ,
КПСС Наурски района пропаганды агитацеи отдела инструктор.

НОВОСИБИРСК. Юрта боахама къахьегамхошта доккха новкъостал ду СССР Ӏилмай Академе Сибирски отделене Центральни Сибирски ботанически беша Ӏилмахоша. Енисея лаьтта оагӀорахьа дидача лаьттай карташ оттадаьд геоботаника лабораторе. Цар тӀа юкъ Красноярски края къуабехьене 172 эзар квадратни километр дӀалаьца тӀайоала хӀамаш. Колхозаштеи совхозаштеи боккъонца йола характеристика еннай Ӏилмахоша цар тӀадоалач доккъарий хьалъехьа. хӀаьта царех пайда доагӀа эшаран уж товарам рекомендацеш а еннай.

Сурта тӀа (аьрдехьаре аьттехьа): Красноярски края Шушенски районе тӀайоалача хӀамай карт найсдеш да хӀамагӀа вола Ӏилман болхло Э. Ершова, лабораторе заведующи биологически Ӏилмай доктор А. Куминова, воккхагӀа вола Ӏилман болхло биологически Ӏилмай кандидат Н. Красноборов.

ТАСС фотохроника.

ОТХОДЕХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА

Вай мехкарча шун хӀамаш еча дуккхача предприятешка бизза пайда эц ца мегача отходех. Царех хьа а деш бӀаьра дика дуккха эша товараш арахеш. Цу локальнаьрча гӀулакха дика терко ю вай республике а. Из къаьгга хьахьоах укх деношка хиннача «Къахьегамхошта дукхагӀа эша товараш отходех хьа а деш арахецара» яхача деша хетаьча республикански конференце. Конференци эра гӀулакх вӀаштӀехьдаьккхар КПСС горкома экономически анализа Советои информацеи пропаганда Ӏилма-технически Цӏен коллективои.

Конференце йиллар КПСС Грозненски горкома секретара нов. Звена. Укх шера пхьаьаз — къахьегамхошта дуккха эша товараш арахеча демагӀа белгалдаьккхар цо. Дукхьал укх шера городе Грозне гӀолла шоаьа совгӀа торговя организацеша къахьегамхошка дохка доьва чӀоагӀа хоаттам дола товараш 7 миллион сома мах а да. Керттерча хьакъе уж товараш хьаде дезаш да предприятешка мешсача отходех. Цхьабакъда, хӀана из план кхоачаш ю ца. Къаьстта во лел отходех пайда эцара гӀулакх «ГАРО», электромеханически, «Металлист», литейно - механически, пищемаш, кхы дуккхача Нохч - ГӀалгӀай предприятешка. Цун керттера бахьан да цу лоархӀамерча деша вай белгаьаькхача предприятей кулгалхоша боагӀача хьисаппе ца бар.

Урма да йоацаш [illegible] трикотажни [illegible] [illegible] йоахкул. Укх шера [illegible] тайпара [illegible] пайда эца бо-абаьб [illegible] [illegible] хиннар дика хилларах лаьца дувц республикански конфора планово - экономически отдела начальника И. Г. Елисеева. Цу фабрике вӀашагӀъоаной къахьегамхоша дукха товараш отходех хьа а деш арахецаргдола цех. Цига отходех [illegible] промышленни кулгалйоалацаш, [illegible] [illegible] фетканаш, берий кочаьаш, трусикаш, майкаш. Отходех пайда а эцаш сиха болх [illegible] [illegible] бетта бӀь пайда 5 [illegible] сом да, хӀаьта цу чакхдалалехьа из цӀоа дукхагӀа хургда.

Цхьабакъда, [illegible] а [illegible] дика вӀаштӀехь [illegible] болх, боах докладчика. Къаьстта во лел отходех пайда эцара гӀулакх «Терек» яхача фирме. Нагахьа санна цига отходех пайда эцаре дика чӀоагӀа эцаш дола товараш 20 процент дукхагӀа арахеца йиш яр вай республике. Цу гӀулакхо пачхьалкхена 5 миллион сом пайда бергбар. Отходех пайда ца эцар бахьан долаш пайцига хьаде йиш йола товараш кхычахьара хьатӀаккхух. Цох лаьца лийцар «Россельторга» бана управляюще А. Х. Абдулвалуева а.

ХӀара шера Еррироссийски ярмарко тхо эца дезаш хул 20—25 миллион сома мехьа культтоварам, аьлар «Роскульторга» управляюще В. Мунаева. Цхьабакъда царех цхьа йола наделеш йоха хилах йолаш хилар бахьан долаш дукха ае хул базака. Вай республике йоалаш я башха дика бедал, цох хьае йиш я 70 [illegible] культоварий наделеш. Къаьста белгалдаккха дезаш да пластмассой полиэтиленски отходех бизза пайда а эцаш культтоварам хьадар. Уж [illegible] [illegible] дукха я Грозненски химически комбинате. Царех пайцига пайда ца эцар бахьан долаш химкомбинатера уж дӀаккхух Ставропольски крае, вай мехкарча [illegible] районашка.

Грозненски швейно - производственни объединене отходех пайда эцара [illegible] конференце къамаьл дир инженера С. Н. Кулигинас. БоагӀача хьисапе пайда а шйбу оаза отходех, цох кийчъьча продукцена реализаци ярах пханах лаьрхӀачул совгӀа пачхьалкхенна пайда а бу еха, цу пайдах 60 процент ахча дӀалохийт производство шерьяра, [illegible] 35 процент белхлошта премена лу. Из цхьа-даьле предприятена а белхлошта а пайдане хилар хьахьехах цо. Цулухьа объединене пхьайца дике, учалче даха йоац эӀацита яле а цхьаькха материаль кусок. Отходех пайда эцар бахьан долаш дувцьаь бараӀ бетта объединене коллективо пачхьалкхенна бaь пайда 156 эзар сом да.

Нохч - ГӀалгӀайчен предприятешка отходех пайда эцара йолаш йолча резерваси, цу даькъе хьалхашка латтача декхарех лаьца къамаьл дир меттигерча промышленноста министра заместителa нов. Козлова.

Конференце дакъа лоацаш хиннарашa тӀайийца рекомендацеш тӀаьрзаьар отходех дикагӀа пайда а эцаш, къахьегамхошта дукхагӀа эша товараш арахецара. Уж толамца кхоачаш а деш, пайда [illegible] предприятешкарча отходех.

А. ЧЕБУШЕВ.

Коллектива сий — хьа сий!

ЙОӀ — НАЬНА КОГАМЕТТА

ЦӀагӀарчар лаьхӀар Румаи ферме балха яхийта. ШоллагӀча дийнахьа колхоза председатель велча а еш ферме болх бе дӀаэца со аьнна дийтар по.

— Доаркала болх бе чӀоагӀа хала да, моггагий хьона,— аьнна цун дагардар ха гӀерташ санна хаттар дир председатела.

— ХӀама дергдац, магаргда со-яа-м, йийй оаз шийх бӀубенна яр.

Иштта Гудермесски района «Кавказ» яхача колхоза шурий товарни ферме къахьега йоалелар Гайтукаева Румаи. Из соахка дар.

Ӏаьсий лелаю хьожаьча ший наьнагара Белитагара деттача доахана группа хьайцар Румана.

Хьаькхашта балха юкъе яхар Румаи. Хьалхара денош цхьаза гӀадвугаш а, хӀаьта юкъ-юкъе цӀимхара еравеш а дар. Дукхача хана денз ший бевам лаьтта болх шийга кхачаргӀа чӀоагӀа ваьла яр из. Цо кхетадера ше хьалаьца инкъ ераччарех боанийга, балха холонаш гуш яр. Сатерсаш хьалгӀитта, дийнаь соррайа болх бе бевар, бийсанна шора уза йиш хилаьар. Цхьан бетта Ӏа са теле цуа тӀехьагӀа дӀалаьаргьа хьо, йоахар доарками. Шийка цеттара хала долча пхоа дӀа ца хайта гӀертар из.

Цхьакха дикхуя дох Румаи цхьа да. Из балха яна дукха ха яхар. Шеча уггаре гулбенийбар фермера беррига къахьегамхой. Совета Ӏилмаза 50 шу [illegible] сийнов социалистически [illegible] тӀаэца вӀашагӀехийттабар уж. Къамьлаш де болабелар доаркаш. Беррига ферма дикагӀа йолча доярка Джабраилова Асета дош аларга хьежаш бар.

— Юбилейни шера хӀара Ӏаттагара 1350 килограмм шура яккха декхар тӀаэц аз, плин 1200 килограмм мара йоаначa, — аьлар Асета.

— Аз а иззал шура яккха дош ду. — аьлар Румана ше атӀачара дӀа а яхайка. Цхьабараш белаькъежар.

— ВӀаштӀехьдаргдац хьа, хӀана тӀаан Ӏа хьайна сел лакха декхар, — аьнаш хьехар де гӀертар боккхагӀа бараш.

— Асетал дукхагӀа шура яккха а гӀоатаргья со сий вӀаштӀехьдоале, — аьнна цар къамаьл хоалалир по.

Иштта яхаь баьлаь Асети Румани. ДукхагӀа йолча хана цхьана хулаа уж. Асета къайле йоацаш дӀаювцар къонача доаркана ший балха говзал. ХӀара ест ший самалга хьежжа доакъар... ше хьастар дезаш бе, яхаш хьехар лора по хуина, хӀаьта керттера лаэ ший болх безаш хилар да.

Доакна хийтта баьлча дукхагӀа бола доаркаш Цеча уггаре Ӏе а хайне цхьацца хувцаш батӀаш хулаь. цхьабакъда Румаи цӀакха Ӏоацар беррига шийл де дезар дар ца аьлча.

Иштта чакхдаьлар шу. Уггаре аьчча тӀехьагӀа гучадаьлла Румана ше шоаллагӀа меттиг дьхкалгӀа, хьалхарар Асета ар. ХӀаьта а хьогам цу гӀалъегаш бар. ХӀара Ӏаттагара 1546 килограмм шура дьахий Румана соахка, Асетал 66 килограмма мара тӀехьайисанзар из. Къона йисар ца доархӀача а дика толам бар из.

Пятилетка кхоалагӀча шера ший хьокхам кхы а лакхбе лаьхӀар Румана. Хьалха санна хьалхе йовкхарга аз аьлар цо. ХӀаьта а сенах хоар цуина дагадар фу?

Укх шера кхы а лакхъеннай къоначa дояркай болха говзал, болх мегаре бу. хӀара Ӏатта самалов ейнай. Цу доаргнена Румаи чӀоагӀа хьинар делаш йолга Ӏотӏатаха дeза.

ХӀана уггаре ю да я. Цар хьагойт Румана шот бетта шера план кхоачашъяьлга. Шера пачал совгӀа хӀаьале 306 килограмм шура яьккхай цо. Асета хӀана шоллагӀа я. ГӀальяхача цапас а, хьыболча доаркаш а цо хоставш къамаьл доладича аьлар Румана:

— Сона царагӀальнаар беррига шугара да, къаьстта Асетагара, цо йовзитай сона доарка балха къайленаш. Са шийла хьалхаь ала гӀертнага шийна хоашие а сона лаьш гӀо деш хилар цо. Из ца бар сал ца коллективо сий хьалоэттадевраш.

Соахка ферме доахан механически детта устаиовка оттайно. Доаркаш юхьаьнка раьза бацар царна болх бе. Эттара хьала царна болх бе эттараш Асети Румани яр. Царна тӀехьа хьыбарам а баьлар иштта болх бе. ХӀана ферма дукхагӀа йолча помещенешка доахан детта апаратан оттаьй. Царна болх бе аттагӀа долга кхетадеш ба хӀана доаркаш.

Румаш йоах: «Нагахь санна са наьна хьайбашпара болх ца белаье сох а тургьаш деарка. Коллективо йир сох доарка. Цун сий лакха лоарха дезар из».

М. [illegible]

МАСТЕР

ДИКАЧА НАХАХ

Кест-кеста хул со мехкдаьттахой городе МалгӀабике. Бакъда, массаза а кердадараш гу сона цига. Къаьстта дега тоам бу шера яла миллионаш дукхагӀа «Іаьржа дошув» доахача МалгӀабика мехкдаьттахой толамаша.

...Дукха ки яц Бексолта Суламбика кхоалагӀча промысле болх бу. 1967 шу чакхдоаллаш балла вера из цига. ХӀаьта цу хинна хилар тха хьалхара довзар а. ДагадоагӀа цу шера кхоалагӀча бригадана кулгалде вийтача мастерца Тебоев Суламбикаца тхоай хинна къамаьл.

— Балха къаьенача хьалхарча деношка а бригада гӀулакхаш, боахам бовза хьежад со. Еррига скважинаш къаьна насосеи я. Промысла къона бригадашта юкъе тӀехьаьюсарех я бригада. Хетаргахьа атта хургдац са гӀулакхаш, — йоахар мастера. — Къаьнача скважинашкара доаккха коача доагор лох ца далийтара дукхха а геолого-технически мероприятеш чакхьяха езаргья мог сона вай, новкъостий, — йоахар цо бригадерча новкъосташкахьа а хьежаш.

Укх деношка юха а цу бригаде вахa хилар со. Шя шу хьалха мастер шек хиннар кхыча тайпара дар хӀанз. Коммунистически къахьегама предприятий яха цӀи лакха лелаеча кхоалагӀча промысле меттел «Малгобекнефта» управлене а хьалха латтарех е хӀанз Бексолта Суламбика кулгалду бригада. Цу бригадага я промысла карара кара тела Цӏе байракх. Из йоагӀаш я еннай. Укх шера цхьайтта бетта планал совгӀа 5031 тонн «Іаьржа дошув» даьхкхад цар. Къахьегама оасарле 6,8 процент лакх я яь скважинашка ремонт ца еш болх байтара ха 244 дента дӀакхоачаьай, цхьа 150 ди долча.

Скважинашкара дебит лох ца валийтара гӀо деш дола моллагӀа кердадар, МалгӀабика мехкдаьттахошта юкъе. эггара дьалха балха юкъеххувла яьннай из бригада. Иштта укх шера № 316 йолча скважина электроподогрев елга эггара хьалха цу коллективо дӀадоладаь да.

— Тха бартхьоагӀо йолча коллективе ба товашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдеш бола мехкдаьттахой. Царех ба операторaш Григорьев Андрей, Кохов Иван, Хамхоев Султан, Гиреев Ӏумар, иштта кхыбараш. Цар къахьегамо хьалхелл [illegible]. Уж ба толамаш доахараш — йоах Суламбика.

Иштта да мастер С. Тебоев керте латтача бригада таханара гӀулакхаш. Шийх лаьца дувцара тӀера вац Суламбик. Бакъда, дукхе ха оун де дезаш. Дукхьал бригада кулгалхо хинна Ӏац мастер. Из ва организатор, воспитатель, хьехархо. Из деррига а де вауа коммуниста Тебоева. Цунна дика бовз ший боахам, хӀара сага оамал, оцуна эшар фуд та гӀерт. Цудухьа сий ду цун новкъосташа, из вовзараша.

ЗӀамига волча хана деза дукха безавеннаб Суламбика мехкдаьттахочун болх. 1943 шера Грозненски мехкдаьтта техникум толамца йисте а яьккха МалгӀабике бурув тохача конторе техникалла балха вола из.

Дукхьал шийна — техника хьалхашка латта декхар кхоачашдаь Ӏе йиш йолаш яцар из бирса ха. Буровой бригаде а вахте латта вийзар Суламбика. Мичахьа ше дӀахьожавой а, сийленца кхоачашде гӀерт из шийна тӀадилла гӀулакх. Цох тешаа хала дац Суламбика къахьегама книжка тӀа хьежача. Цу тӀа дӀаяздаь да дукха баркалаш, тийнна совгӀаташ.

Бексолта Суламбика шийтта шера болх баьб «Казахстаннефть» объединене дешара комбинате хьехархо волаш. Цига болх баьна шерашка кхы а хӀоаргагӀа Ӏомаю цо мехкдаьтта доахача эша теори. Цу юкъе боккъонца вола хьехархо а хила дӀаотт. Хургболча мехкдаьтта промышленноста говзанчашта вӀавовз из доккха хьинар дола хьехархо, воспитатель хиларах тарра.

1966 шу шийн тайпара белгала хилар Тебоевна. Цу бӀаьсти тӀаьйнца яистейоаккх из Грозненски мехкдаьтта институт. Цох инженер хул. Цул тӀехьагӀа балха вера «Малгобекнефта» кхоалагӀча промысле. Промысла кулгалхоша, кхоалагӀча бригадерча наха безаме тӀаэц Тебоев. ХӀаьта, укказа мастера болх дӀаболабаьлча хьалхарча деношке а дӀагойт цо боккха кхетам бола инженер ше хилар. Дика инженер-мастер хинна Ӏац Суламбик.

Шоай дикагӀбола мастераш буваш эггара хьалха Суламбика цӀи яьккхар сона «Малгобекнефть» управлене кулгалхоша. Балха а ший цӀен юкъе а хьаьнала бахача Суламбика санна болча накъгара хьоксам шйбу вай къоначa тӀехьено.

Ший даь иикъ хьалаьца мехкдаьтта институте йиьлагӀча курсе дешаш ва Суламбика воккхагӀа вола воӀ — Борис а. Юкъерча школе дешаш ба цун зӀамагӀбола къонгаш а. Барт тайпа хьаьнала деаа ба Суламбика бар.

Ӏаьна лоаца да сайренгахь деррашн латтар Суламбикаца Іоаика а йийша тхо юха новкъа даьлча. Лоамашкахьа ӀотеӀача малхо сийрдадаьладар Тарка дошкъаш. Юха дигаухар массехк минот хьалха бригаде тхоца къамаьл деш ваьгӀача мастера сибат. Дагаухар: «коллектив я толамаш доахар» яз цун дешаш.

Из иштта да, коллективо я уж толамаш доахар, цхьабакъда, цхьаьккха-м да хоаш. Цу толамга из коллектив кхуьдаш волча Суламбика кхоачашду деррига балхаш дувца белча, кхы а дукха яздe деларгдар.

Ю. КУРСКИЙ.

«СЕРДАЛО»
2-гӀа агӀ. — 17 декабрь, 1968 шу.

ДӀАХО КХЫ А ДИКАГӀА

Ленина шерашь, хоалуш йоагӀа Грозный. Хьалдеш латтача массехк вӀаштӀара даьча цӀенай ансамбль эрайоах тороде пелорама. 3—4 шу хьалха шаьра ара хиннача меттигте хӀана бӀарча городе хьалтхьай. Из № 1 йола Микрорайон а. Лоацача хана дукха хьалдеь цига наха чуӀе ахеш вӀаштӀара дьо цӀенош, хьалъяьй школа, больница, магазинаш, парикмахерски. Вошта аьлча, делаш да цига бахача наха мел эшар.

Цу городокера дукхагӀйола гӀишлош хьалъьраш цӀеноп хьалдеча комбината цхьоалагӀча участка болхлой ба. Къаьстта дика къахьегарча белгалъьлинай цу участке Хачатурян Сергей керее латта гӀишлошьяр бригада. 1968 шера наха чуӀе иш 55 квартира йола, цаӀ 110 квартира йола, цаӀ 129 квартира йола цӀенош хьалде дезаш бар уж. Уж дикъа цӀа тьалдь а дьавкха кхы цхьаькха 129 квартир йола доккха цӀеноп хьалдеш ба цу бригада болхлой хӀанз.

С. Хачатуряна кулгалдеча бригадана чуоагӀача 23 сагах цхьаькха болхло вац ший сменин задание кхоачам ца еш. Цун совгӀа дикка тӀехкхоачашдаь цар шоай норма. Дукхача хана дела болх а бе лакха гӀишлошъерий балха говзал йолаш ба цу бригаде къахьега Аванесян Жора, Вербицин Алексей, Саиаев Резуьдин, Гребенкин Виктор, кхыбараш. Сменица норма 150—170 процент кхоачашъю цар.

— Цхьа балха говзал яьлла из Ӏеш монтажника, арматурщика, бетонщика, массехк кхыйола говзал йоал са бригадерча болхлоех. Цудухьа вӀалла сеца латтац тхо болх, из хила а нег тха къахьегама толамаш лакха делга, — йоах бригадира С. Хачатуряна.

Шоай къахьегама оасарие кхы а лакхъяра, къахьегама дисциплина товара, балха говзал кӀеарагагӀа йоавара дукха балхаш ду цу коллективо. Дукха ха йоацаш болхлой ветераний «Коллектива сий — хьа сий» яха письмо дувцаш собрани дӀайихьар цар. Укказа хьагулбеннача болхлошна дог рāьза а долаш тӀайийцар из. Цу собране дош делар цар В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна сийленца накъабахара шоай болх кхы а тоабе.

Х. БАЛАЕВ.

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

Укх деношка Лакхехьарча Совета Президиума заседаний зале Лакхехьарча Совета законодательни предположеней комиссей заседани хилар Нохч - ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета массаза йолча ерригача комиссей председателаша дакъа а лоацаш. Комиссе заседане йийцар Нохч-ГӀалгӀай АССР массазарча комиссех йолча положене проектах. Заседане къамаьлаш дир законодательни предположеней комиссе председателa нов. А. А. Асхабалиева.

Массазарча комиссех йолча Положене проект дӀалахьийтаир республика министерствашкеи ведомствашкей, Лакхехьарча Совета ерригача массазарча комиссей председателашка. Из шийча проектах яьча замечанешка хьежар, уж положене проекта текста юкъехьара.

Комиссе заседане къамаьлаш дир Лакхехьарча Совета Президиума секретара Г. В. Сикокина, мандатни комиссе председателa С. В. Синельникова, здравоохранением социальни обеспеченеи комиссе председателa И. Б. Мироновас, коммунальни, бытови гӀулакхаш деча комиссе председатела С. Х. Плиева, торговлеи общественни кхачани комиссе председателa Ю. В. Сухорукова, эртбоахама комиссе председателa В. Ф. Ру[illegible].

Массазарча комиссех йолча Положене проект цхьабарт болаш къобал а йир комиссе, хӀаьта Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьара Совет цуьга хьожийтиаьга а оттадир.

А. РОМАНОВ.
Президиума организацеши отдела заведующи.

ШКОЛА ПИШКАШ ЧУ ГАЗ ЙОАГ

Са укхалеь [illegible]агӀетташ пишкаш чу тенкача кӀерa йодараш еккхе ца езаш мукъаьлинай Назранерча 1000 совгӀа бер деша дагӀача хьалхарча школа тӀоршицам. Заявкаш яьъе, хьу леладеращкара дахча деха, из хьада [illegible] ета аха безац хӀанз директорен завхозеи.

Уж халонаш, проблемаш дӀаяьхай дукха ха йоацаш школерча пишкаш чу даттабеначa газа аламе. Хьалха делкъа ха хилладда шийла кулар классашка, хӀана аьлча, цу хана дара йохьладар пишкаш. ХӀанз ӀуйрӀйна бераш хьадоагӀаше йайна, цӀена хул классашка.

— Городе мел йолча школе йилла лерхӀ еха гаэ, — аьлар укхазарча газови цеха мастера нов. Альдиева.

— «Сигала бесса» доагор каста массагӀча шийле а гӀоргда.

М. ХАНОЕВ.

МАНГЫШЛАКА ИНДУСТРИАЛЬНИ КОМПЛЕКСАШ

Йоккхийра индустриальни комплексий район а хилха дӀаоттаца латт мехкдаьтта доала промышленность сиха дегӀаулаш йола Мангышлак яха ахгӀайре. Укказа хьалъе йоаньй кора боахама алоти туьма оргйола предприяти, иоттиг къовсталь Газобензинови завод хьалъе. Кердача гӀиреаша пайда эцарга Каспийски форда маьхбоалетьарча форда тӀара дукха гучаьяннача-балаца галах.

Цига хьалхеш а шийн тайпара комплекс. Цун продукци хургья электрически энергии чоадаь хийш. Цун ларш — массача нейтронни-тӀаь [illegible].

Дукха ха йоацаш ахгӀайрен тӀара гучаьяннай хӀанзарча промышленноста шийн бӀаь доакъо пайда эцаш йола бентонитови порошокаш хьаш бедаш. Ӏалаьмате дукха бентониташ коралаь Карагие бер чура, дукон оацала чӀехоиа 132 метр лохагӀарчара. Даьча тоххамшна хьахьекхад уж бентониташ кхьметтех лирача хиж пайда а эцаш гӀишлой доакъош кийчлара а мегаргӀоаш хилар. Из цар балхало бокхача маьха а лаьттаниш, гӀалкара хий, массаза а дукха тухаш доахкаш хулача аьссача ареш хьалкашка.

Владимир ОСТРОВСКИЙ.
[illegible]

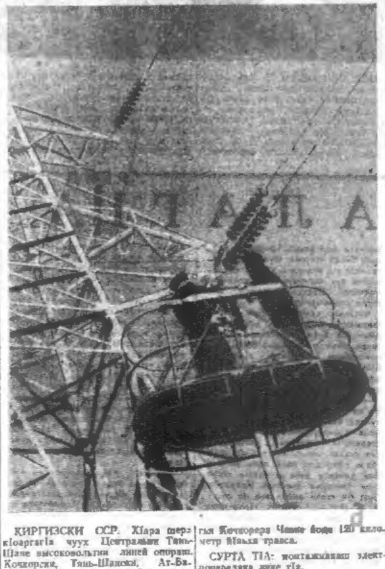

КИРГИЗСКИ ССР. ХӀара шера кӀоаргагӀа чуух Центральни Тянь-Шане высоковольтни линей опораш. Кочкорски, Тянь-Шански, Ат-Башински районий колхозий совхозий гӀулакхашка дӀайоха электроэнерги. Кастта эксплуатаци дӀаелаьа Кочкорера Чаеме йода 120 километр йӀаьха трасса.

СУРТА ТӀА: монтажникаш электропередача линие тӀа.

В. Угненова сурт.
ТАСС-фотохроника.

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш—вахаре!

ХЬАКХАРЧ ЛЕЛАЯР—ПАЙДАНЕ ГIУЛАКХ

Хьайбаш лелалеча боахама чехкка кхалха хьахулаш дола а, хуьл доаккхилга лоацача хана алсамдаккха торо хулийташ дола а дакъа да хьакхарч лелаяр. Цул совгIа, хьайбаш лелалеча боахаме из дакъа дегIадоалаларо торо хулийт продукце единицага дIабоаа мах дикка лохбе. Дукхи мукъи яккхара боакхача лоархIаме дакъа да хьакхарч лелаяр. Из нигта дола мадарра хьахьокх укх бакъдараша; Итт бутт баьнначул тIехьагIа хIара шера шозза ахк нана хьакха, вешта аьлча хIара шера кхъера лаьрхIача ткъо хурск ю. Цул совгIа хьакхарч дулха кхоабаш хилча 6—7 бутт баьннача хурска доал 90—100 килограммага дIакхоач. Духхьал цхьан шера хIара нана хьакхийна тIехьара къоастаяь хурскаш кхаба а кхаьба йоайича пи тонн гарга дулх доал. ХIаьта хенн да цхьан Iатто даьча Iасилга доал цхьан шера 200—250 килограммага мара дIа ца кхоачидга. Цу цифраша хьахьокх цхьан нана хьакхо шера Iатто лучул иттаза дукхагIа дулх луш хилар. Кхьлочи хьайбаел дукха а дукхагIа дулх лу хьакхо — 70—75 процент. Цул совгIа дика тоаенначa хьакхий дулхах 45 процент мухь йоал. Из а деррига дац. Нагахьа санна бежан дулха цхьан килограммах 1580 йоккха калори йоалле, хьакхий дулха килограммах 2700 йоккха калори йоал. Хьакхий дулха геттара дика консервированни ллу. Цох ниичъе йиш я ветчина, копченни накха, мухь, и. кх. дI. Колбасии производствана тIех дика бедах я хьакхий дулх.

Хьакхарч лелаяр геттара пайдане хилар хьахьокх уж дулха йорстае кхоабача хана кхыча хьайбаел кIезигагIа доакъар цар дуаш хилар а. Масала, дулха хьакха кхоабаш хилча цунна тIакхетача дулха килограммага 4—5 доакъара единица йода, йорстае кхоабаш хилча — 6—7 доакъара единица. Вешта аьлча дулха кхоабаш долча бежан дулха килограммага дIадодачул 2—3 доакъара единица кIезигагIа хул из.

Хьакхарч кхабара гIулакх кхетамца вIаштIехьдаккха дезац да. Уж кхабара рацион оттае еза хьакхараштa телача доакъарах йоаххача дегIа пайдане йолча веществашка а хьежаш. Нагахьа санна доахан хьажакIа силосаца, аьлаца, чаца кхаба йиш яле, хьакхарч кхабара рацион юкъе 50—60 процент питательность йола концентрированни доакъар хила деза. ХIаьта люцернах даьккха аьла хьоар тел хьакхараштa растительни белокаши витаминаши цох дукха йоалхаш хиларах.

Дулха хьайбаш кхоабача боахамий специалистой кастхаста леттьан хул хьайбашта тIакхетача дулха килограммага дIайода доакъара единицан пиьмах йоагIачул дукхагIа я шоай кхаш. Фуд бахьан? ХIана лоаа продукце единица яккхарга иштта дукха доакъар? Цун керттера бахьан да хьайбашта эшачул дукхагIа е кIезигагIа доакъар телар. Нагахьа санна доакъар хьайбашта доагIачул кIезигагIа телаш хилча, из воа бахьан мара хилац царна, хIаьта продуктивность лакхлац. Нагахьа хьайбашта тела доакъар царна эшачул дукхагIа хилча хьайбашта мукь юла. Цу гIулакхо вещества обмен телаш. Цулкхьа боккхача лоархIаме да протеинови, минеральни, витаминни дегIа пайдане веществашка хьежа оттаяь доакъара рационаш. Хьожаргда вай дулха хьайбаш кхоабача кхаь совхоза хьалашка. Иштта, «Алханчуртский» дулха хьайбаш кхоабача совхозе 5,8 доакъара единица йоаяар, план 6,5 единица йолча, хIаьта цхьа центнер дулхага дIабаха мах 65 сом хилар, «Прогресс» совхозе 7,6 доакъара единица дIаяхар, хIаьта тIакхетача дулха центнерага 83 сом дахар, «Гвардейский» совхозе—8,4 доакъара единица, дулхага — 103 сом.

Цу дешдегIане хьаьта хьахьокх доакъар рационально дIадохийташ хилар производство рентабельни хилара керттерча кошех цаI хилар. Из гIулакх цхьатарра лоархIаме да хьакхарч лелаеча ишкъе а кхыдола хьайбаш лелалеча а.

Иштта пайдане гIулакх да хьакхарч лелаяр. Дале а, цхьацадолча боахамашка дIаьтIача тайпара мах бац из лоархIаме дакъа дегIадоалабара. Цул совгIа, укх тIехьарча хана специализаце ю яхаш, вIалла боцьо а йоацаш кIезигьа́й хьакхарч. Из гIулакх хьакхий дулх дакхара чIоагIа IаткъаД. Иштта укх шера ийс бетта 5123 тонн хьакхий дулха реализаци яьй республика боахамаша. ХIаьта дIадахача шера цу хана реализаци яьчул 477 тонн кIезигагIа да из. Белгалде деза нийсамхьалкхенга укх шера ийс бетта дехка хьакхий дулх 4804 тонн хила хоашага.

Октябрьски Пленуме белгалдаьд юртбоахама производство кургалчута а хьожаш дегIайоалае еза аьнна, баха мах хIара шера дукхагIа хул, хIаьта юртбоахама продукташ а пункта хьежжа дукхагIа яха еза. ХIана совхозий, колхозий хьайбаш лелалеранта хьалхашка латта беккотхане декхар да бахача наха ца хулла дукхагIа хьайбай продукташ ялар. ХIаьта уж совьхара керттерчарех цхьа ресерва я хьакхарч лелаяр.

А. ДЖАМБУЛАТОВ,
РСФСР-н заслуженни зоотехник.

ЦО БУ БОЛХ НАХА ЭШАШ БА

Грозне, трамвайни парк йолча районе улица тIа гIоадa, журналах газетех, каьхатех, кхыча корреспонденцех боаза бола тIорча белажагIа а тесса йоагIаш хул ха яха кхьалагIа я Грознерча № 37 почтови отделене болхло Белаеьева Вера Семеновна.

Яхк шу да из цун участка гIулакх дени йоаа. ХIара бетта цу участке бахача наха цхьа эзар совгIа газет, 800 журнал, дукха каьхаташ даль цо. Вера Семеновнас шийх ханна журналаш, газеташ, каьхаташ хьа на дахьаш моттиг хинна. Цукхьа цун участке бахача наха ший а ду цун.

Нагахь санна, — фу болх беш я хьо, — аьнна шийга хаьттача, — са професси наха геттара эшаш яр я. Цудукхьа сона дукха еза иц, — аьнна жоп лу Вера Сергеевнас.

Болх чакхбаьннача тIехьагIа кIаьдъеннадае а дит раьза долаш нIаьйоагIа из. Цунна хоа шийн болх наха эшаш, бездаш болга.

А. И. ШИЛОВ.

Пятилетка кхоалагIа шера КПСС XXIII съезда цIи лелаеча Грознески крекинг-завода установкашта юкъе хьалха латташ хьабоагIа № 5 йолча установка технологаш. Ер шалагIа бутт ба цаь тIадоагIача шера чотах меккальтта сийрда продукце арахеа. ХIаплаенда арахIецей зоараш тоннаш продукця. Установка сменашта юкъе дикагIдарах я венхагIeола оператор коммунист А. А. Константинов верте латта смена. Беналах лоарIаме продукци хьакъоастара план дала 3—5 процент тIехкоачаш цо.

СУРТА ТIА: хьалхарча плана КИП хьайхаманна хьоший да воинхагIва да оператор А. Константинов.

Д. Васильева сурт.

Советски энергетикана хьалхашка латта дукхий декхараш кхьстадераш Iилман учрежденеш хиана Iац. Дукха лоархIаме темаш кийсьо Iилмахоша лакхерча дешара заводаной кафедрашка. Ер сурт дахьийнад Московски энергетически института Ленински премие лауреата технически Iилмай доктора профессора В. А. Веникова кулгалдеча электрически системай проблемий лабораторе. Уйлаза тохкамаш цу кIоанагIтехача шин болла электрически системай режиметь та, цар лостам тела керда хьесадаш лах, нийтьеш я царга техникагIеа кхометIен болх байтар дукха системай режим сихагIа ойланагIен йолча тайпараш кийсьо шин хулийтаргйоло устройствии.

СУРТА ТIА: математически модела аьча экспериментах хьакинара дуацаш ба лаборатори болхлой (аьрдехьара аьттехьа) Ташкентера аспирант Диляра Аминова, инженер М. К. Печенкин, воаккагIа вола Iилман болхло технически Iилмай кандидат Ю. П. Рыжов.

В. Мусвольнив сурт.
ТАСС фотохроника.

ТIехьаюса предприятеш хила йиш яц

ШУ ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ

1968 шера 11 бетта даьхача къахьегама толамий итогаш йича къаьста гуш да республика промышленноста предприятей коллективаша ер шу хIахелахелча денз лакхача темпаца къахьегаш.

Продукци арахецарех цунна реализаци ярех 11 бетта план ханал хьалха 26 ноябре кхоачашьяьй промышленносте. Укх шера 11 бетта реализаци яь промышленни продукци дIадахача шера цу мита реализаци яьчул 8,1 процент дукхагIа я, хIаьта къахьегама лексарле 4,7 процент лакхъеннай. Из хьаьнал боахама керда реформа хаммахьа производства юкъехкхьарах, экономически эффективность лакхъярах, производстве технически прогресс ярах, керда техникеи технологии производстваш юкъекхахьарах, халача балхашта механизаци автоматизаци ярах.

Цхьайтта бетта лакха къахьегама толамаш даьхал «Ставропольнефть», «Грознефть» меккаьтта промыслови управленей, КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода, химически комбината, А. Шерипова цIерагIча грозненски нефтемаслозавода, Анетонови завода, «Красный молот» завода болхлошей специалистий. Иштта дика къахьийгал мебельно-хьун хIамаш еча «Терек» яхача фирма керттерча предприятие коллективо а.

Керттерча хьокхаший цхьайтта бетта план тIехкоачашьяьй йоагача, моттигерча, кхачан промышленноста, бытовой гIулакхаш деча министерства дукххача предприятей коллективаша. Цхьабакъда, ерригача предприятеша кхоачашьяьнц шоай план. Цхьайтта бетта баьча балха итогаш йича гIулалбаьннал план кхоачаш ца ей 31 промышленни предприяти хилар, цар реализаци ца ей йиса продукци 3985 эзар сома мехха я. Цхьайолча предприятеша кхоачашьяьнц керттера изделеш арахецара план а. Укх кIаьа кепаторхаш я продукцеца реализаци яра план кхоачаш ца яь предприятеш.

Министерствай, предприятей, объединеней, управленей, парте райкомий, горкомий кулгалхой декхарийла ба хьье дьнначa коллективашта лакха къахьегама толамаш лахара шел эша хьалаш хилийта, тIехьаюсача предприятей чIоагIа терпо е.

Пятилетка кхоалагIча шера плани тIайца социалистически декхарашта толаца кхоачашдар республика промышленни предприятеи хIара коллектива, балхлочун, специалиста сийлен декхар да.

Предприятеш	Директор	Партийни организаце секретарь	11 бетта план кхоачашъяр процентоца
Грозненски ремонтно-механически завод	А. Н. Сардалошвили	Г. Н. Никитин	99
Автогенно-карбидни завод	И. Ф. Грилагов	К. И. Отангов	91
«Электроинструмент» завод	А. А. Мальсагов	Н. К. Пашенных	97
«Трансмаш» завод	А. В. Комаров	М. М. Магомадов	97
«Кавэлектромонтаж» ГМУ электромонтажни заготовкай мастерскеш	Ю. Ф. Нерух	В. И. Григорьев	90
Гудермесски медико-инструментальни завод	С. А. Казарян	В. Ф. Цыганков	95
Ермоловски ДОК	С. Л. Фридман	Н. У. Мусхаджиев	99,2
Ермоловски леспромхоз	В. П. Воронов	Д. С. Дашиев	85
№ 2 йолча гIишлой-материалий комбинат	М. Г. Маймин	Н. В. Кулалаев	90,1
Старопромысловски кирпишкаш ю завод	И. М. Колобов	Т. М. Сорочкина	83
Малгобекски кирпишкаш ю завод	Ю. И. Узиев	К. М. Дешиев	74
Гудермесски кирпишкаш ю завод	Ш. Т. Юсупов	Н. А. Нечитайлов	58
Назрановски кирпишкаш ю завод	В. Х. Алиев	К. М. Гагиев	68
Сунженски кирпишкаш ю завод	М. А. Делаков	—	95,2
Шалински аьшкабетона изделейи конструкцейи завод	Р. М. Солтамаков	А. М. Вазеркин	90
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетона конструкцей завод	Н. К. Лемешко	А. Ф. Канаичев	86
«Чечингушводстрой» треста Аргунски аьшкабетона изделей завод	Л. Г. Гуревич	И. А. Моисеев	92
ГАРО завод	С. Ш. Григорьян	А. Н. Недорубко	97
Грозненски автотракторноремонтни завод	А. В. Моребис	В. И. Пахомов	87
Грозненски трикотажни фабрика	Х. Б. Котиков	З. Е. Володина	96
Шекар доккха завод	Н. Г. Горюнов	С. Юсупов	85
«Ачалуки» яха минеральни хиш ду завод	С. Д. Цечоев	С. О. Акиев	87
Гормолкомбинат	Н. Ф. Максимов	Н. С. Пестерин	97
Назрановски мельзавод	В. Б. Ужахов	С. М. Муцольгов	99,2
Нохч-ГIалгIай АССР-н наха бытови гIулакхаш дара министерства мебельни фабрика	С. К. Айсханов	В. Д. Еремин	99
Индивидуальни хIамаш тега фабрика	З. Э. Эрбиев	В. Г. Былинкина	99,7
Гудермесски горбыткомбинат	Д. К. Жуков	О. Н. Гетман	97
Шелковской райбыткомбинат	Х. А. Астамиров	В. Г. Мисетов	93
Малгобекски горбыткомбинат	И. М. Хидиров	З. Добриев	95
Ачхой-Мартана райбыткомбинат	Б. А. Шаваев	—	80
Металлотара завод	П. Е. Столяров	Е. П. Ильин	87

МОНГОЛЬСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА. Дарханески бассейне хьальчa йоккхагIа йолча предприятех цаI я 1965 шера болх бе йолалийта Шарынгольски кIора карьер. Цунга шера 1 миллионе 100 эзар тонн кIора телалургIа.

СУРТА ТIА: кIор боаккхаш латт Шарынгольски кIора карьере.

В. Мастюкова сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

БАЛХА ХА ЗЕХЬА МА ЙОАЕ

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитет хьежача гучадаьннад Грозненски «Трансмаш» яхача заводе (директор А. В. Комаров, керттера инжинер С. Д. Янхотов), балха ханах пайда эцача цIенхаштара кхоачамбоацараш хилар. Цу предприяте дукха прогулаш я, балха тIехьабувлаш хьаух, ханал хьалха балхара цIаух, корта бохабу малараш менпа болхлой балха ухаш моттигаш нийслу. Хьабеш болх а боацаш дIа-юха ухаш лелаш дукха балха ха зехьа йоаю. Масала, укх шера 13-ча ноябре ханал 5—10 минот хьалха балхара цIавахар 25 болхло, хIаьта 15 ноябре 80 совгIа болхло 5 минот тIехьаваьнна балха хьавера. Уж тайпа гIулакхаш нийслу заводе. Духхьал укх шера 9 бетта ерригача завода коллективо зехьа йоаль балха ха 5754 сага-ди дар.

Завода цехашка, участкашка, боагIача тайпара къахьегам вIаштIехь ца баккхарах цукха балха ха зехьа йоаю. Укх шера духхьал 7—8-ча октябре ханнахьа штампаш, кхыйола материалаш болхлошта хьатIа ца ярах прессови цеха коллективо сменагIа йоаль балха ха 23 процент я. Цу тайпара гIулакхаш нийсдаларах прицепа борташ вIашагIъеккарава зехьа йоаль балха ха 50 процент я, хIаьта гидросистемаш вIашагIъеккараша болх ца беш латташ бIарчча ди доадир. Механизмах пайда эца йиш йолча моттигашка кулгаца дукха балхаш дарах къахьегама оасарле а чIоагIа лохь я цига.

Къахьегамахи кхерамзлен техникаи кулгалхоша йоагIача тайпара терко ца ярах балха ха зехьа йоаеш дукха моттигаш нийслу. Иштта укх шера ийс бетта 3374 сага-ди доадийнах памогаш хилар бахьан долаш, цу ханна 240 сага-ди доадаьд предприяте хатар ийкха моттиг нийсъяларах.

Комплект ю оатхалаши металли сихагIа хьалайта лаьрхIа командировке ухийтача специалистана дукха ха йоаю зехьа. Укх шера цу командировкашта 240 сага-ди доадаьд.

Заводе штурмовщина хилар бахьан долаш бе боагIачул дукхагIа болх бе безаш хул, балха мукъа ди долча хана а болхлойи гIулаккерча наьхен салаIа йиш хилац. Отчетни денношка хьежача укх шера 765 сага-ди да бе боагIачул дукхагIа болх баь. Дукха фактеш я заводе дукккача хана болх баь дика производственни товзал йола болхлой тайп-тайпарча бахьанех заводера дIаухаш. Укх шера 192 саг дIавахан заводера, хьайцав 205 саг.

«Трансмаш» заводе балха ханах боагIача тайпара пайда ца эцарах уж белгалдаь лоархIаме кхоачамбоацараш нийсленнад завода кулгалхоша цу деша йоагIача тайпара уйла тIа ца яхийтарах.

Халкъа тIахьожама группа (председатель нов. Вартанян) цу кхоачамбоацарий кIеанга терко ю.

Грозненски «Трансмаш» завода кулгалхошта (А. В. Комаровна, Ю. Д. Янхотовна) укх постановлене тIа белгалдаьккха кхоачамбоацараш дIадаха тIадожаде. Къахьегама а производствени а дисциплина чIоагIъяра ийне дийнахьа болх беча кIираж хьалашка балха ханах дикагIа пайда эцара тIеерзаяь йола мероприятеш кийч я яь производстваш юкъе хьо.

Цох хьахинначох бола тоам бе Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитетага.

Балха ханах биза пайда ца эцар Грозненски «Трансмаш» завода директора А. В. Комарова из харцахьа лолга дIадоваийта. Комитето техкачух тIехьагIа завода кулгалхоша балха ха зехьа ца йоаийтара хоалам болаш мероприятеш чакхйоахаш хилара директора яь залален теркахье. Къахьегама дисциплина толха ца йран балха ха зехьа ца йоаийтарах завода халкъа тIахьожама комитета группа беча балха новкъостал дар Старопромысловски района халкъа тIахьожама комитета тIадилла.

КАРАГIДАЬННАР А ДЕ ДЕЗАР А

Грозненски коммунальни боахама предприятеш укх тIеххьарча хана дикагIа къахьегаьнай. Царех дукхагIчар толамца кхоачашду шоаш тIайийца социалистически декхараши пачхьалкхен плани. Коммунальни боахама предприятеша юкъе хьалха латт тIоньаькъаш декхачен тIаьи теккачен управлене коллектив. Ханал дукха а хьалха кхоачашьяьй цо пятилетка хьалхарча кхаь шера план. Къаьстта дика къахьег трамвайни управлене коллективо. Ноябрь бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа дIа-юла бига пассажираш 650 эзар саг ва. Цу юкъа трамвайш лела наькъаш ялх километр дIахагIа хургдолаш керда наькъаш дехкад.

Дикка тоабаьб укх тIехьарча шерашка болх хиш дехкачен канализацеинни управлене боахама коллективо а. 11 бетта план 102,4 процент кхоачашьяьй цо. Укх тIехьарча шинкхаь шера хьал а яь керда хин источникаш болх бе йолалийтарах (Старосунженски, Гойтински) къаьстта алкам хана городе бахача къахьегамхошка дийнахьи буси дIакхоача хий 30 эзар кубически метр дукхагIа да хIанз. Иштта тоабаьб болх Грозненски электросета, банно-прачечни треста коллективаша. Электросета коллективо цхьайтта бетта план 106,6 процент кхоачашьяьй, дIайохийтача электрически энергега дIабода мах 2,4 процент лохбаьб, хIаьта пачхьалкхена цо баь пайда 231,2 эзар сом да. Укх тIехьарча шин шера город Грозне оттаьй 2800 люминесцентни светильникаш.

Бытовни коммунальни гIулакхаш деча предприятей дукххача коллективаша даьха къахьегама толамаш дика дола а цхьадола кхоачамбоацараш нийслу цу предприятей балхашка. Къаьстта во лел «Ремстройуправлене» коллектива болх. ГIишлош-монтажни балхаш кхоачашдара цхьайтта бетта план 83,9 процент мара кхоачашьяьяц цо. ХIаьта цIерашка хакушкани ремонт яра план 90,6 процент мара яьяц. Эсала лел пассажирски а къаьстта мухьаш дIа-юха хьухьача а городской автотранспорта болх.

Грозненски горисполкомо йоагIача хьисапе терко ца ярах коммунальни боахама объекташ хьаьзра болх чIоагIа ледара бу «Грознефтестрой» треста гIишлошъераша. Масала, цу треста коллективо Заводской районе трамвайни депо хьаьзра балхаш чIоагIа тIехьатетт. Укх шера из хьалье хьахийцача 133 эзар сомах итт бетта пайда яйцар 34,4 эзар сом мара дац, хIаьта процентаца лаьрхIача из хул 26 процент.

Микрорайоне хьалъеча канализаце хьахийцача 30 эзар сомах пайда эцаш яц Центроспецстрой коллектив а. Из бахьан долаш дукха хиш сена а еццам наьньаш дох цига, иштта во латт уж балхаш города юкъе а.

Кхы а да цу тайпара кхоачамбоацараш. Цудукхьа укх деношка хиннача КПСС Грозненски горкома бюро белгалъяьхар коммунальни предприятей коллективашта горисполкомо кулгалдеча юкъе нийслу цIенхаштара кхоачамбоацараш. Бюрос тIадожадир горисполкома цу предприятешта кулгалдар сиха тоадар, нийслу кхоачамбоацараш дIадахара шел эша мероприятеш белгалъяр.

КПСС Грозненски горкома белгалдаьккхар коммунальни предприятей болх тоабара горисполкома еш йола решенеш йоагIача хьисапе кхоачаш ца яр, цун керттера бахьан да къахьегамхой хьаштаж кхоачандара цу предприятей кулгалхошкара доагIаш дар хьа цо декар. КПСС Грозненски горкома бюрос тIадожадир горисполкома коммунальни предприятешта кулгалдар тоадар, коммунальни гIулакхаш сихагIа хьалхьа ахара цахадаш тIахьожаш доттабар.

М. ТОНГАЕВ,
КПСС Грозненски горкома секретарь.

ЮРТХОША ДАЬКЪАЛА ЮВЦ ИЗ

Варайтталаге шу да Иваненко Анна Ивановнас библиотеке болх бу. Грозненски района Ильиновская яхача станице бахача наха дика бовз библиотеке бола викъ.

Ийс эзар совгIа книжка да библиотеке.

Библиотеке цо чудаьча шоана бIаргагурда библиотека ленаш тIа В. И. Ленина вахараи цун къахьегама гIулакхашта хетаць стендаш, комсомола сийлен никъ бувцаш йола фотомонтаж, кхыдола пайдане хIамаш.

Юрта эттара дукхагIа книжкаш ешаш малав?—аьнна хаьттача цо жоп делар:

— Тха библиотекера эттара дукхагIа книжкаш дийшараш ба мара сесаги Фролов Михаил Александровичи Фролова Мария Ивановнаи. Укх шера 70 совгIа книжка дийшад цар хIарана. Царел дукха тIехьайнесац сельхозартеле болх беш йола Шинарина Мария Игнатьевна а. Каст-каста библиотекеве книжкаш эца дешархой а боагIа.

Доацца аьлча, цу бибилотека книжкийн полка тIа халийтац.

Книжкаш ешаш ца хилча а боагIа Иваненко йолча юрта баха нах. ХIана аьлча, цеховой партийни организаце секретарь я из. Коммунистий вожака гIулакхана телача хьежаманa, кул дега йоазале тIауз нах.

Каст-каста тхаонига хьоашагIа йоагIаш хул Анна Сергеевна. — йоах МТФ № 4 йолча бригада доярка. — Ше йоагIача хана керда журналаш, газеташ, книжкаш дахьаш йоагIа из.

В. ШАХКАЛБИЕВ.

Каракалпакера хьаболабенна хий доацача Устюрт олхача шаьрача IагIартIех, казахстански аренех чакх а баьнна дIагIоргба Кунградера Макате бода машинникъ. Эзар километр доацлургба Средни Азера Советски Союза центральни районашка бода никъ. ХIара деина дукхагIа гаьна йоалаш къиръбиседа малхбузенгаьа йода гIишлой-монтажни поезд № 260, хIьта цунна тIехьа — болата такаш а.

Керда машинникъ боккхача лоархIаме ба ах яьсса лаа Казахстанен Каракалпакен районаш экономически дегIайоалаяра.

Сурта тIа: буддаш латта машинникъ.

А. Горенрина сурт. ТАСС фотохроника.

В. И. ЛЕНИНА ЮБИЛЕЙНА КИЙЧЛУШ БА

Сунженски района культучреждененашкарча болхлоша кIезига болх баьбац В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна сийленца накъабахара кийчо еш. Юртарча клубашта, культура цIеношта доккха тIо ду из кийчо еча Сунжерча культура ЦIен методически кабинето. Цига кийч а йийя клубаш Ленинкана пайдане хьехамаш рекомендацеш лу юртарча клубашта, шитта: миштта кийчъеза Ленински трибуна, миштта чакхъяха еза клубашка тайп-тайпара сайренаш, устни журналаш, кинолектореш, киносайренаш. МалагIа болх вIаштIехьбаькка беза берашцеи кхувш боагIачарцеи, миштта кийчде деза Ленински цIа, миштта вIаштIехьъякха еза выставкаш, миштта кхыдараш.

Ленинкавех лаьца районе хилар культучреждений болхлой семинар. Клубашкара, библиотекашкара семинаре баьхкачарна методически пособеш, рекомендацеш елар. Дека вIаштIехьбаьккха дIахьу хIанз шоай болх культучреждененаша.

Методически кабинете оттаьй «В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна сийленца накъадахара» яха стенд. Цу тIа: тематически сайренийн, В. И. Ленинах дола литература, устни журнал, лекци, беседа, пригласительни билета эскиз, Ленински цIа вIаштIехьдаккхара рекомендательни спискаш я.

«Ленински уголоке» я В. И. Ленина хетадаьча диафильмай, хроника - документальни, художествени кинофильмай список.

Районерча культура ЦIагIа «В. И. Ленина вахарей болх баран» яха лаза кийчаль Ленински цIа да. Цига «В. И. Ленин искусствен кинош», «Ильича вахар сурташ тIа» яха иллюстрированни выставка вIашагIъоаьхай.

Цул совгIа Ленински цIагIа хул В. И. Ленинах лаьца тайп - тайпара беседаш, литературни обзораш. Дешара конкурсаш, ленински дешараш, хьахьокх диафильмаш, лазуш I грамзаписашка, Iомаду В. И. Ленинах дола иллеш, стихаш. Масса хана болх беш я книжни выставка. Ехаь отдел я цига: «В. И. Ленина дукха дезаш хиина книжкаш», «Фу деша деза Ильичах», «В. И. Ленина дукха дезаш хиина книжкаш».

Каст - каста Ленински цIагIа ю берашцеи кхувш боагIачарцеи лаьрхIа беседаш, дешараш, утренникаш, лекци - концерташ, кинопутешествеш, киносайренаш. «В. И. Ленин ваьча, болх баьча моттигашка гIолда» яха заочни путешестви чакхйоах берашца. Группашка бекъа а хийн, хIара группана къоастальча маршрутагIа похохашка балачул тIехьагIа, культура ЦIагIа «Ленина моттигашка гIолда» яхача с°ете гулду уж. Шоаш похоле болча хана дневникаш яьду. Дневникаш тIа дийцача В. И. Ленинах долча книжкех отзываш язъю, сурташ доах, В. И. Ленинах стихаш, иллеш Iомаду. Слеташка берана хулц шоашта маршруте хайначa хIамех. Путешествиех сакъердамегIа отчет язъяра кхьаьн хул группашта юкъе.

ХIара мута клубашка, библиотекашка вIашагIйоахаш латт Ленински уголокаш, цIенош.

Ленински юбилейна хетаь тайп-тайпара дукха мероприятеш чакхъяхай клубашка, культура цIеношка, библиотекашка.

З. ФЕВРАЛЕВА,
Сунженски районерча культотдела заведующи.

ДЕШАРХОШТА — НИЙСА КХЕТАМИ КIОАРГА ЗНАНЕШИ

Город Грознерча № 1 йолча школа-интерната кхы мел йолча интернатаная а санна, хIара шера дукха дIачуйийху бе-бе знанеш йола бераш. ДукхагIча хана дIайийлераш дешара гIехьадиса бераш да. ЦхьабагIьда, цунах бIукъоалабеш хилац школа-интерната педагогически коллектив.

Дешархошта знанеш дикагIа ялара, классе сагIерахьара дегIабаькка а болаш уж хьалхебара декхар кхоачашеш я еррига педагогически коллектив.

Школана чухьара тIахьожаш кулгали нийса хилара новкъостал ду хьалхашка латта декхараш толам кхоачашдара. Школа директора новкъ. А. Н. Бубнован цул заместителашеи партбюрой, профсоюзни организацеи ца цхьана къестаду деррига дешаш.

Цу школа педагогически коллективе санна я новкъостамха вIаши гIо деага, шоаш каралаьца гIулакх хорта болаш тIабийраш дешалелга, тIачувхилтеи гIожа кулгалдеиеи укхаза гIалла долаш а ду.

Сакъердаме дешабу укхаза методически болх, дика методически уголок я хьехархойи воспитателийи толашагIа йола педагогически опыт хьахьокхаш йола йоккха тайп-тайпара материал чуйоаш. Школе дукха технически средствеш я: киноаппараташ, проигрывателаш, магнитофонаш, эпидиоскопаш, фильмоскопаш. Цу ерригача средствех педагогически коллективе массала а пайда эц урокаш телача.

№ 1 йолча школа-интерната бахха-дика организаторашм чIоагIа кхетал болаш педагогаш ба Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьехархо Масловская Елена Ильинична, воспитательница Кострикина Прасковья Николаевна.

Цар педагогически балха керттера принцип я массашкьа а цхьатерра хьалхашка латтача декхара дIахехараш кхеташ кхетам лучеш хана кхоачашделга.

Елена Ильиничнаси Прасковья Николаевнаси шоашта хьалхашка декхар оттадаьа чулоацаш дика бовши боарамем дола цхьацаьа дешархой Iомабе, шоай гIалат къайла хьоргдаканаш шоашкара доагIар дIадохкар гIулакхаш уж хьалхехьабе. ХIаьта из цар вIаштIехьа я даьлла.

Берашка массала а Iамераш я хьехархой воспитательницей. Елена Николаевнас чIоагIа къахьег цо кхебераш дешара дукхагIа Iомадара. Цун классера дукхагIа дола бераш вайхаьха да.

Эттара хьалха уж 1-ча классе дешa даьхкача хана, царех 50 процент эрсий мотт ца хоав дар, хIаьта цу чакхдоадаш программ йиза кхетз а аь, шолагIча классе дIачудаьлар уж. ХIанз эрсий мотт шаьра хов бераш, дукхачар «дешей» «тIехдикей» дий. Е. И. Масловскай массадара новкъости дика гIонтай я Прасковья Николаевна Кострикина. 27 шу даьнад цо воспитатела болх бу. Ший керттера декхар лоархI цо моттагIал дукхадезаш, вIаши терко, йоалхо еш, дика а цо а цхьана лекьаш, хахаш хоза гIулакхаш дезаш, хала дикадар хилча дика хеташ дола гIулакхаш доахаш бераш кьалхкелелгах.

Нов. П. Н. Кострикинас чIоагIа терко ю берий, хинас санна хьамьрша дIалу цо царна ший деса йоахал, къьэтта а дика хьеш из дазана доацача берашка. Цудукъа шоашта хинхача халахетарашцеи дикахетарашцеи цунна дагалуш бераш а. Мал дукха яьй цо берашка сакъердаме сайренаш, вIашагIкхетараш. Хозеж сакъердамеи я берашта цунна долча хана.

Школерча балха-чухье боккха моттиг дIалоац [illegible] нравственни кхетам балорца айкха [illegible] долча эстетически кхетам балара ишо.

Интерната каст-каста боагIаш хьаьший ба филармоне артисташ.

Кхайца боалабаьб модай ателера модельера [illegible], цар дукха сакъердаме хIамаш хайдар бераш.

1968—1969 [illegible] шера хьалхара четверть [illegible] культура кIира чакхдаьккхар. Изобразительни искусствех лаьца тайп-тайпарча темех йола беседаш [illegible] а ен чакхйоах даккерча классашкара дешархоша. Масала, 1-ча сентябре дена комсомола 50 шу хула дола ди хьатIакхачалца классашка беседаш яьй — «Комсомол — советски художникашта гейтача тайпара», «Прометей» яха клуб а школе болх беш. Цун членаша В. Г. Прозоровай кулгалла дешархоишта хьаладеха докладаш ю: «Комсомола истори», «В. И. Ленина' вахарев гIулакхаш», «Космос карадерзаьраш», и. кх. дI. 3-ча декабре сайре хилар школе, укх тайпара тема а йолаш: «Совоаха республикай моттагIаха фестиваль». «ХIара классе кийч а яь, молхоагIа цо республика тарйьацIеташ выступленеш йир.

«Дешархошта эстетически кхетам балара боккхача лоархIаме я В. И. Ленина образ а цунна дукхаденна мал дола хIама а...

Дешара шу хьалалаелча [illegible] классашка яхь кхайкайир укх темах: «Ленин санна вала, болх бе, деша». Цу тур я В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизара хетаьача яхьа. Цу яхьа хьалхарча тура итогаш ергьа Ильич ваьча дийнахьа дена 99 шу дузаш. Цул совгIа, пионерски комсомолски патруле шин кIиранна цкъа яхьа итогаш ю, хIаьта цунах хилачара школе балхаларча моттиге хьалдетт.

В. И. Ленинен В. И. Ленинах дешен литература чу а долаш шу-шин библиотека вIашагIтоха я хIара класс. ХIара классе беседаш ю В. И. Ленина музыкацара, живописацара, литературацара, театрацара бузаш дувцаш. ХIара классе къаьст-къаьста ленински урокаш ю укх темех лаьца: «В. И. Ленина вахара гIулакхаш», «В. И. Ленина васкетом кхоачашдергда вай». Октябратанна утренникаш дала укх темех лаьца: «Ленина дукхадийца, ловзараш», «Тхо Ленина берий бераш да».

ХIанз В. И. Ленина вахарах гIулакхаштеи хетаь кинофестиваль а «Ленински моттигашка гIолла лела дахар» яхача темах лаьца. Любовь Илларионовна Мельниковай кулгала «Прометей» яхача клуберча дешархоша кийчъяь беседай шинд а чакхйоаккхаш я школе.

ТIема патриотически кхетам балар. ТIом беш санна долча «Зарница» яхача ловзара юкъе дакъа лейц пионераша. Марш-бросок йир Сийлаьх-бокхача Даймехка тIема турпалашта дегIача памятникага кхаччалца.

8 шера материал гулъяьй школе укх шера. 9-ча мае хьайийллача «ТIема сийлен» музейна. 8-ча классера дешархо А. Богданова керте латтача музея совета членаша дешархошка беседаш ю. Шоаш беседаш еча хана цар октябряташта, пионераша, комсомолашта довзийт хьалха хинна къьнара а кердача тайпара а гера, дайи ваь дайи, хьалхагIа шоай школе дешна а баьгIа, Сийлаьх-боккхача Даймехка тIом тIа байнарий дешалера гIулакхаш, и. кх. дI. Музее да дайи ваь дайи шоай тIалаза Мамаева курганера лаьтта а Севастополерча чхарах аькха йоаст а.

КIаьигга терко яц интернате къахьега дукхабезаргбола дешархой хьалхехьара. Столове, общежите, школе долаш хIама шоаш ду дешархоша. В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дузача ден сийна школен коа а копна гонахьа гIоала а гIалагIашта кIотаргаш еIай.

Интернат йиллача хьалхарча шерашка вIашагIъелла типографи я школе-интернате. Инструкторий кулгалла цига болх бераш школо кхебараш ба. Массаза а цхьалхон цIенош хул типографе.

Болх беш 14 кружок я: халхара, иллей, музыкальни, волейбольни, гимнастически, баскетбольни, столярни, предметни кораI.

Тайп-тайпара декхараш кхоачашдара интерната йоккха новкъостал лу ГМПЗ болхлошех гIулакхерча вахен. ХIара классе шефство еш заводе къаьст-къаьста нах я, хIаьта цул болхлой даим классе дешара эпри фул хаьв. Шоашта шиттe дика новкъостал дарах завода болхлоштех гIулакхерча вахан дешила бераш оаш интерната преподавателий коллективо.

Преподавателий коллективо деннаьий хIамаш карагIдуалаш, партеи правительства советски педагогашта хьалхашка оттаь декхараш толамо кхоачашдеш хилар тхьахьокх № 1 йолча школо-интерната арахийларех 70—80 процент мехка тайп-тайпарча кулашка хIара шера дешо ухаш хилар.

М. ХАМАТХАНОВ.

СПОРТ БОКС

Нохч-ГIалгIай республике хIаране хьалхара моттиг яккхара мехкадаьтта института зале кхаь дийнахь боксагIа хиина кхьаш чакхъьнийай укх деношка.

Яхьашка геттара дика хьовхамаш гойтар Исаев Хан-Паша. ТIехьарча финальни вIашагIкхетаре А. Стесенов йоакхе сенле болаш яха а ваь республика чемпион хилар цох. Республика чемпионаш хилар Ботин Юрий, Чибисов Виктор, Вобер Юрий, Исаев Султан, Гуминков Виктор, Морозов Владимир, Ахмадов Лема.

О. СМЕРКАЛОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ООН-а ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЕ

Укх тIеххьарча деношка чIоагIа бертате бар ООН-а Генеральни Ассамблея, Ассамблея комитетий болх.

Къаьстта уйла тIалхийта йоагIаш ба гера дIадаккхарах дола дош дуцача цхьоалагIча (политически) комитета болх. Дискуссеш йолча хана дукхагIча делегацеша белгалдоахар шоай мехкашта дунен машара кхел шийх тийша йола из лоархIаме дош къоастаделга чIоагIа хьашт хилар. Из дош дувцаро комитета балха тIа боккха тоалам балар санна мах бе доагIаш дола документаш тIаэцарга кхоачалир гIулакх. Дош дувцача хана лаикха мах бир СССР правительства меморандума тIа вIашагIтехача гера дIадаккхара даькъе Советски Союзо еннача гера Iоаделга сецадарен гера дIадаккхарая саттота дакъа дергдоацача гIулакхий хьакъехьарча предложеней.

11 декабре хиннача заседане комитето тIайийнар массане а цIендаь гера дIадаккхара хьакъехьа соглашени ерта вIаштIехьдаккха гIертанза дарг ца хилар белгалдоаккхаш йолча резолюце проект, гера дIадаккхара йолча 18 пачхьалкхен комитета тIадула цу даькъе шоай гIулакхаш чIоагIделга.

Цхьаькха проекта тIа белгалдоаккх ядерни термоядерни тохкамаш соцадаза вIайла дарг ца хилар. Резолюце тIа ба ядерни гера доаржа ца дара хьакъехьарча договора хIанз а кулгаш яданза йолча ерригача пачхьалкхенашка цу договорах хьакхетара беш бола тIахьехам. Къаьстта лоархIаме решени тIайийцир комитето лаьтта кIел деча ядерни тохкамий хьакъехьарча дешах лаьца. Технически гIулакхашка дилдача хIанз лаьтте дIалдара ядерни лелкамаш хила таралуш хилари хIаьта, доаче, уж дехкара алкха политически решени хиланза ярг ца хилари тербал а дед, резолюце 18 пачхьалкхен комитета тIадула цу дешах йола доклад цIаькха хулча Генеральни Ассамблея сессега дIачуйна кийчъелга.

Из дош дувцача хана цхьайола делегацеш ядерни гера доаржа ца дара проблема къоастаяра наькъа тIара комитет хиха еннар. Цхьабагъда, цар дийрхIа гIулакх аьттув ца боалаш хилар. Комитето, юхера а, къоабалйир химически бактериальни герза хьакъехьарча дешах йолча резолюце проект. Документа тIа ба 1925 шерарча Женевски протокола принципашка лерхIараши дизаь кхоачашдара ерригача пачхьалкхенашка беш бола тIахьехам. Комитето ООН Генеральни секретара тIадиллар химически бактериологически гера маьъедаьккхача хила тарлуш долча зуланий хьакъехьа доклад хьачулулга.

ВIашагIкхийттача Къаьмий Организаце лоархIаме решени тIайийнар Iарбий халкъаша лоаттабу нийса къовсам хьалдоацаш. Политически комитето къаьсттача резолюцеца Израила правительство тIаьхийхар Израила вIашагIкхийттача Iарбий Республикана, Сирена, Иорданена дукъаьа втара тIехьагIа яь агресси бахьан долаш шеаш баха моттигаш йита мах «кхы хье ца болийташ юха чуберзабара пайдана хургдола гIулакхаш сихха чакхдахара». 92 пачхьалкхено хьалдаьцар резолюци, хIаьта цхьан — Израила цунна духьала йир голосовани. Кхетадеш да, из лоархIаме документ чакхдаккхаро ГаргарчаМалхбоалехера гIулакхаш политически наькъаца къоастадара аьттув бола хьалаш кийчдергхилар.

Генеральни Ассамблея хIанзарча сессе балха тешаме аьттув баргбар ЮАР-а правительство цо лелаю апартеида политика бахьан долаш чIоагIа бехке еш йола резолюци пленарни заседане тIайийнача. Генеральни Ассамблея, апартеидана духьалара дунен халкъашта юкъера компани чIоагIъянза ярйоацаш а лаьрхIа, цу гIулакха чакхдоахаргехьа хаьдда гIулакхаш белгаланр. Генеральни Ассамблея пленуме тIайийнача цхьаькха резолюце тIа бехке ю ООН-а яь решенеш йоллашехьа а колонеш — Ангола, Мозамбик, кхыволла территореш ший доала кIел лоаттаеш а колониальни террора политика цига лелаеш а йола португальски правительство.

Генеральни Ассамблея болх дIахобода. Дунен общественность хьакхайкаду хIанзарча сессе тIеххьара дакъа перерыв хиланехьа керда, лоархIамера, деррига дунен тIара машар чIоагIйара новкъостал дергдоалаш йолча решенешка белгалдаргдолгах ше дог тийша хилар.

ОКИНОВА ЯПОНЕНА ЮХАЛЕ

«Оарц доалаш бола хоал хинная ВIашагIкхийттача Штаташка Тайхача океанерча гIайренаш тIарча американски базай бузама зIанзол дакъа лоархIаш йолча Окинавера. Цу японски территорена американски тIема тIахьожам лоаттабарах хьайна вгIазал тIа-тIа чIоагIлуш а хатт, укхазарчарна меттел, ерригача Японерча а американски базашта хIамаш оттаргIйла вониe хьоe тарлуш а да».

«Юнайтед Стейтс Ньюс Энд Уорлд рипорт» яхача американски журнало аздаьча цу дешаша хьаьнаь шолагIа дунен тIом чакхбаьннача тIехьагIа Окинава дIадаьцан цунах йоакха ракетно-ядерни бази яьйи йола ВIашагIкхийтта Штаташ чIоагIа сетем байна хилар. Аьнна кхоачам ба, американски кепайлазан дийнеех 100 совгIа километр мара йаьха йоацача цу гIайрен тIа ядерни гера склад, хIанзара тайпа керда аэродромаш, дешара лагераш, тIема-форда базаш а юкъе йолаш йола бIаь совгIа тайп-тайпара тIема объекташ хилар. Цига гIулакх деш ба 50 эзар совгIа американски салте.

Американски оккупацех Окинава мукъадаккхарая ца Японена юха дIайлараш тIехьара дукхача наьха бовзийн укх тIеххьарча хана хьаьстте чIоагIа низ болаш баьржаб гIайрен тIа меттел, Японе а. Окинова а юкъе йолаш йолча Рюкю яхача архипеларе моттигерча правительствана керте латтар хоржаш хоржамаш хилар. Доал деча либерально-демократически парте оттаьча кандидатал телар американски тIема базаш дIаякарен Окинава сов чеха Японена юха дIадаларен програма йолаш хиния прогрессивни низай вихал Тиобио Яра. Декабрь бутт бозалуча юкъе Окинаве йоккхагIа йолча города — Наха мэр хоржаш хиннача хоржамашка а яшта телар прогрессивни низай кандидат.

Окинова Японена юха дIалуйта петга тIа-тIа чIоагIагIа дIадехаш хиларо шоай дош хувцавза баргбоацача баьлар Японе доал деча либерально-демократически парте кулгалдой. 11 декабре аргIагIа йоацача парламента сессе ше къамаьл деш, премьер-министра Сатос аьлар, Окинава Японех хьатохилга «правительства арахьарча политикера керттера декхар» да, цо дош делар цу гIулакха «деррига низаш тIадахийта». Цунца цхьана премьера заявлене прогрессивни японски общественность шекьаьккхар Сатос цу заявлене тIа шийх правительства Окинава проблема къоастаергьа «США-х бола тешам зарде а яьца, ядерашза Iалашъяркъа арг ца хилар тергал а дeш» аьнна белгалдаккхаро.

Кхетадеш да, массе тайпара барт вIашагIбоаларан Окинавера тIема базо дIайоаккхалга хаьдда йоацача хана тIехьадаккхараи Пентагона торонаш хьесалаш йола цу тайпара позицина цунна мегаш хилар. США-с вIалла шек а йоалаш хьлайтир Японе бахача наха дIадехараш дIахо а дергах ца хьокхадолийташ тIехлелхийта безам болаш шоаш хилар. Масала, «Нью-Йорк таймс» яхача газето Окинаве ноябрьски хоржамаш «ма хилашиге я, белгалдаьккхар, Ярa «американски тIемахой уизарбаьха хилар», цо кхерам тIатессар, из харжаро, гучох, гIайре Японега юха дIадулга тIехьалоаккхарехьа» аьнна.

Шоай йоккхагIа йолча ракетно-ядерни базачхелх хьалкара Пентагона кхерам совбуш Окинава мукъадаккхаре тIехьара болаш чIоагI ме ду.

ЦХЬАН ПРОПАГАНДИСТСКИ КАМПАНЕ БАХЬАН

Средиземни форда тIарча советски тIема кеманта гонахьа чIоагIа гIар айнь кампани йолаьй малхбузехьарча пропаганда. Малхбузен Европера а Америкера а газеташ дешараши радиога ладувгIараше ца мота тешабе гIерт цо Гаргарча Малхбоалерча машара «кхерам» тIатесс, яхаш. ТIема сводка тIара йоагIаш хулча тайпара оаз хIиташ хаду масала, «Гардиан» яхача английски газета, «шоай фронта доазув фордагахьа дIахьаьда эрсашаьа», яхаш.

Средиземни форда керттера йола дер 6-гIа американски флот а долаш бола «американски «озера» ба» аьнна США-на дукхача хана деш хеташ хиина хилар торкадинте Средиземни форда тIа советски кемаш хилар цу районера хьал боарам тIа доаттаду фактор я, кхаш Гаргарча Малхбоалерча цхьадолча мехкий политически деятелашеи каралайхаро дукха нийса дараш тоIадо лаьрхIа аьнна а из пропагандистски гIар. Хоаш ца хаьра, ВIашагIкхийттача Штаташа цкъа санна дукхаза цу флотах пайда ийбаьб Средиземни форда бассейнера къонача шоай лоIамерча пачхьалкхенашта духьалдарча шоай агрессивни гIулакхашта.

Советски кемаш Средиземни форда тIа хиларах дола, дош ноябре НАТО совета Брюссельски сессе дийцай. Цу агрессивни блока дола лерашка цунах пайда ийнар НАТО мугаш совдахаре, США зIамагIа бола партнераш тIемо дхьу тIа а чIоагIагIа кийчбалийтара. ХIанз гучаялаш лаьт Брюссельски сессе йийна цхьайола планаш. ТIеххьарча фактех цаI укх деношка хьакхайкайир американски кепайоазоно. Брюссельски сессе йийца хинйай дена-доккхий дарам а юкъе долаш дола 50 тIама кема юкъе долаш йола, доацача хана Европа хи йистерча моллагIча пункта тIаккхоачале йиш хургйолга дукхача къамий «чрезвычайни» флот хьалхарх дола дош. «Нью-Йорк таймс» яхача газета белгалдоаккхачох, хIанзалца 4—6 эскаршки юкъе а йолаш Атлантике хиина дукхача къамий флот «кхеачагIбоалаш» лаьрхIай, цудукъа НАТО-на доаладерий керда кхаи «цу символически флота доазонел гаьнна арайла ейш я».

ДагадехийтаргIа вай, «дукхача къамий» флот хьаьра планашта НАТО-та гIоалара США дукха партнераш даим кулаьаьла хиина хилар. Европейски мехкаш хIанз дикагIа барта даккар дергдоалаш я Пентагон. «Эрсий флото тIа-тIа чIоагIагIа кураш ю» яхаш арадоахача тайпараша, НАТО-на доаладерашта хетачох, цар керда дагалуша кхераме уйлаш къайлагIа лоаттара новкъостал дергда.

Цу тайппара натовски пропагандистски зархик атта хьаелхаду.

С. ИВАНОВ. (ТАСС).

Израильски военщина Иорданена духьала дIахо а провокацеш лелаеш я. ТIом соцабаьча лаже тIа, топаш кхувсаш доа лелх. Израильски йоккхий топаш дукхагIча даьхе, маьрша нах бахача иорданска юрталкех гораданкех ехт.

СУРТА ТIА: Израильски йоккхийча-тоий кхорчаша йохаь Аль-Караме яхача моттигера школа.

Б. Уранова сурт. ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоалеи Грознеи кIезиг-дукха лов декхаргда, хIаьта бийса юкъеяхачул тIехьагIен ди хоалалуча ханен цхьацайолча моттигашка лохк доаллергда, ша булларгба, лаьгIо мух хьекхергба. Фегара температура республике гIоала 2—7, Грозне 3—5 градус шелал, дийнахьара температура республике гIоала 0—5, Грозне 0—3 градус шелал йолаш хургья.

ДIахорча шин дена шин буса республике гIоалеи Грознеи юкъ-юкъе екхан а уггаш цхьацайолча моттигашка лаьгIо лов а делкаш, лохк а доаллаш ха леттаргьа. къулбамалхбоалехьара гIийло мух а хьекхаш. Фегара температура бийсанна 6—11, дийнахьа 2—7 градус шелал йолаш хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
17 декабре

7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш. 8.45 — «Вахача унзача гIулакхий служба» яха передача (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.20 — Ашараш. 16.30 — «Следователя професси» яха радиоочерк. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — «Балха дя чакхдаьннача тIехьагIара» концерт. 17.30 — «Ленински новкъа дола вай» (эрсий меттала). 17.45 — «Советски Iаьдала тIехье лоаттабеча къовсаме чIоагIденнад халкъий доттагIала» яха беседа (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Партийни болхлочун трибуна (нохчий меттала). 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — Шун чатташта хоп лу оаха (гIалгIай меттала). 19.45 — «Юрта гIийре» (эрсий меттала). 20.15 — «Мукхто-иллей» рецки Костоев Iалихана луладрах йола инценировки (гIалгIай меттала). 20.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
17 декабре

18.00 — Берашта. «Лай пачхьалкх» яха фильм. 18.55 — Поэтах доле дош. Мамакоев Iарби ваь 50 шу дизарга (нохчий меттала, эрсий меттала доахк). 19.20 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.45 — Английски метта урок. 20.10 — Шоана, бераш. 20.20 — Дунен хьалхашта юкъера обзорени. 20.30 — «Дагалаттам дер» яха кинооч ерк (нохчий меттала доахк). 20.40 — Передачай программа. 20.45 — «Зубровка» яха художественни фильм.

РАДИО
18 декабре

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш. 8.45 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Мехкашкеи континенташкеи гIолла» (гIалгIай меттала). 16.15 — «Лаьттен нахе» (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Юрта болхлой къахьегархошта доле концерт. 17.30 — РадиоладугIархой письмой (эрсий меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
18 декабре

18.00 — Берашта. Фильм. 18.25 — Советски ЦIича ЖIарга 50 шу да. 18.40 — Телевизионни кердадараш. 18.50 — «Ленински вай байрекх я». Социалистически революцера социал-демократе шин тактика» яха Владимир Ильич Ленина книжка. 19.10 — «Зингчк» яха Iилман-популярни киноЙпрограмма. 19.30 — Шоана, бераш. 20.00 — Передачай программа. 20.05 — Собно «Са къайле лораеь». Лермонтова цIерагIча театра спектакль (нохчий меттала доахк).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-30-11; белхахой сейдара—3-24-88; партийни вахара, культура, [illegible] постей отделий—3-42-30; юрта боахамех письмой отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-24-88; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революци проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ06277. Заказ № 5266.